משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר נזיקין

עיקר תוספות יום טוב על משנה בבא בתרא

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה בבא בתרא

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-בבא-בתרא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ו 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 10
משנה ז 10
משנה ח 11
משנה ט 11
משנה י 11
משנה יא 11
משנה יב 11
משנה יג 12
משנה יד 12
פרק ג 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ג 13
משנה ד 14
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ז 16
משנה ח 16
פרק ד 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 19
משנה ט 19
פרק ה 20
משנה א 20
משנה ב 21
משנה ג 21
משנה ד 22
משנה ה 22
משנה ו 22
משנה ז 23
משנה ח 23
משנה ט 23
משנה י 24
משנה יא 24
פרק ו 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 25
משנה ד 26
משנה ה 26
משנה ו 26
משנה ז 27
משנה ח 27

פרק ז 28
משנה א 28
משנה ב 29
משנה ג 29
משנה ד 29
פרק ח 30
משנה א 30
משנה ב 31
משנה ג 31
משנה ד 31
משנה ה 32
משנה ו 32
משנה ז 32
משנה ח 33
פרק ט 33
משנה ב 33
משנה ג 34
משנה ד 34
משנה ה 34
משנה ו 35
משנה ז 35
משנה ח 35
משנה ט 36
משנה י 36
פרק י 36
משנה א 36
משנה ב 37
משנה ג 37
משנה ד 38
משנה ה 39
משנה ו 39
משנה ז 39
משנה ח 40

פרק א

משנה א

א **הַשַּׁתְפִּין**. שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חָצֵר בְּשֻׁתָּפוּת וּבְתֵּי שְׁנֵיהֶם פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ. וְכָל חֲצֵרוֹת שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים לִפְנֵי הַבָּתִּים הֵן. וְרֹב תַּשְׁמִישָׁן בֶּחָצֵר. רַשִׁ"י:

ב וּמַאי מְחִצָּה, פְּלֶגְתָּא. דִּכְתִיב [בְּמִדְבָּר לא] וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה. וְשָׁרְצוּ לַחְצוֹת מִבַּעְיָא לֵיהּ, אֶלָּא כִּדְאָמְרֵי אֱינָשֵׁי תְּא נַעֲבִיד פְּלֶגְתָּא. גְּמָרָא:

ג דְּאִי לֹא הֶחְזִיק כִּי רָצוּ מַאי הָוָה, נָהֲדְרוּ בְּהוּ. גְּמָרָא:

ד לָאו דַּוְקָא שֶׁהֶחְזִיק כָּל אֶחָד, אֶלָּא כְּשֶׁהֶחְזִיק הָאֶחָד קָנוּ שְׁנֵיהֶם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה וְלֹא מָצֵי אָמַר לֵיהּ כִּי אִתְרְצִי לָךְ בְּמִחְצָה דְּנָסְרִים שֶׁהִיא דַּקָּה, אֲבָל עָבָה דַּאֲבָנִים שֶׁמְּמַעֵט הַתַּשְׁמִישׁ, לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן. גְּמָרָא:

ו **בּוֹנִים**. וְטַעְמָא דְּבָעֵינַן שִׁעוּרִים גְּדוֹלִים כָּל כָּךְ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא חֶזֶק רְאִיָּה, מִשּׁוּם דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִפֹּל וְיִצְטָרֵךְ לְהִתְעַצֵּם עִמּוֹ בְּבֵית דִּין, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יְהֵא מַזִּיקוֹ בְּהֶזֵּק רְאִיָּה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ז **וְדַוְקָא בְּהוּצָא וְדַפְנָא**. אֲבָל פָּחוֹת מִכָּאן אֲפִלּוּ נָהֲגוּ מִנְהָג הֶדְיוֹט הוּא וְאֵין הוֹלְכִים אַחֲרָיו. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח כֹּתֶל קָרֵי לְשֶׁל אֲבָנִים וּלְבֵנִים, וּמְחִצָּה קָרֵי לְשֶׁל לוּבֵי גְּפָנִים:

ט **שְׁלֹשָׁה טְפָחִים**. וְהָא דְּלֹא קָאָמַר שִׁשָּׁה טְפָחִים, מִשּׁוּם דְּלֹא נִטְעָה לְמֵימַר שִׁשָּׁה לְכָל אֶחָד. וְכָתַב הָרֹא"שׁ דְּהָנָךְ דְּמַתְנִיתִין לֹא תָלֵי בַּמִּנְהָג, דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן דִּבְצִיר מֵהָכִי לֹא קָאֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י גְּמָרָא. דְּשַׁתְפִּין לֹא קָפְדֵי אַהֲדָדֵי, וַאֲפִלּוּ נִשְׁתַּהֲה בִּרְשׁוּתוֹ. הָרֹא"שׁ. וּמָקוֹם, אַגַּב נַקְטֵיהּ. תּוֹסָפוֹת:

משנה ב

יא גְּמָרָא. דְּאִי לָאו הָכִי קַשְׁיָא, דִּבְגִנָּה מַשְׁמַע דְּאִי סְתָמָא לֹא מְחַיְּבִין, וּבְבַקְעָה מַשְׁמַע דְּאִי סְתָמָא מְחַיְּבִין, וְהָא גִּנָּה חֲמוּרָה מִבְּקָעָה:

יב **לִגְדֹּר**. אֲבָל בֶּחָצֵר לֹא אַדְּכָר תַּנָּא מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ כְּלָל, מִשּׁוּם דְּהֶזֵּק רְאִיָּה דְּחָצֵר שֶׁהוּא מָקוֹם תַּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל אָדָם חָמִיר טְפֵי, דְּמַקְפִּידִין בּוֹ יוֹתֵר מִבְּגִנָּה שֶׁהִיא מִשּׁוּם עַיִן הָרַע בִּלְבַד. הָרַשְׁבָּ"א:

יג זֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁוֹ. מִי שֶׁמָּכַר גִּנָּה סְתָם וְלֹא זָכַר שֶׁהִיא מְעֹרֶבֶת עִם גִּנַּת פְּלוֹנִי, מְחַיְּבִין לַלּוֹקֵחַ לַעֲשׂוֹת מְחִצַּת הַגָּדֵר, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדֹּר, אֲבָל בִּקְעָה כוּ'. וְעַיֵּן סוֹף פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ד'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **בְּבִקְעָה**. שְׂדֵה לָבָן. רַשְׁ"י. שֶׁהִיא שְׂדֵה תְּבוּאָה שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בָּהּ כָּל כָּךְ כְּמוֹ בְּגִנָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יָרָק הַרְבֵּה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

טו פֵּרוּשׁ חֲזִית, מַחֲזֶה, כְּלוֹמַר דָּבָר הַנִּרְאֶה לְהוֹדִיעַ לְמִי הוּא הַכֹּתֶל. הָרַמְבַּ"ם:

טז **וְעוֹשִׂין כוּ**'. וּבַגְּמָרָא, לֹא יַעֲשֶׂה לֹא זֶה וְלֹא זֶה. וּמְשָׁנֵי כְּגוֹן דְּקָדִים אֶחָד וְנִכְנַס לִרְשׁוּת חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה שָׁם חֲזִית, אַשְׁמְעִינַן שֶׁיַּעֲשֶׂה גַּם הַשֵּׁנִי. וּפָרִיךְ וְתַנָּא תַּקַּנְתָּא לְרַמַּאי קָא מַשְׁמַע לָן, בִּתְמִיָּה. בִּשְׁלָמָא רֵישָׁא דְּתָנֵי דִּינֵי דְּכוֹנֵס תָּנָא תַּקַּנְתָּא, אֲבָל הָכָא בִּשְׁנֵיהֶם רוֹצִים לֹא אִצְטְרִיךְ לְדִינָא. אָמַר רָבִינָא, בְּהוּצָא עָסְקִינַן. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י מְחִצַּת נְסָרִים. וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּמַהֲנֵי חֲזִית, וְלֹא אָמְרִינַן קוּפְלָא דְּטִינָא מֵעִלּוּי הוּצָא לֹא יָדַע. וּלְפִי זֶה כָּתַב הָרֹא"שׁ דְּהוּא הַדִּין דְּחֲזִית מַהֲנֵי לְחַצֵּר שֶׁאֵין בּוֹ דִּין חֲלֻקָּה. וְלֹא תָּנֵי לֵיהּ מִשּׁוּם דְּלֹא תָּנֵי דִּינָא גַּבֵּיהּ:

יז **וּמִכָּאן**. לְשׁוֹן הַטּוּר יַעֲשֶׂה כָּל אֶחָד וְאֶחָד סִימָן כָּזֶה לְצַד חֲבֵרוֹ:

משנה ג

יח **מִשְּׁלֹשׁ וְכוּ**'. שֶׁקָּנָה שָׁלֹשׁ שָׂדוֹת סָבִיב שְׂדֵה חֲבֵרוֹ לְשָׁלֹשׁ מְצָרֶיהָ, וְגָדַר אֶת שְׁלִשְׁתָּן, וְנִמְצָא שָׂדֵהוּ שֶׁל אֶמְצָעִי זֶה מֻקָּף מִשָּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו. רַשְׁ"י:

יט וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן לְעֵיל דִּסְתָם בִּקְעָה מְקוֹם שֶׁנֶּהֱגוּ שֶׁלֹּא לִגְדֹּר הוּא, הָנֵי מִילֵי בֵּין בִּקְעָה לְבִקְעָה, וְכֹתֶל גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת לְשָׁם הוּא דְּלֹא בָּעִינַן, מַאי טַעְמָא דְּלֵיכָּא הֶזֵּק רְאִיָּה, אֲבָל בִּשְׁבִיל הֶזֵּק בְּהֵמוֹת שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַשָּׂדֶה צָרִיךְ לִגְדֹּר גָּדֵר שֶׁלּוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים הַמּוֹנֵעַ מִלְּכָנֵס הַבְּהֵמוֹת. רַשְׁ"י:

משנה ד

כ **עַד כוּ**'. מְשַׁמֵּשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כֹּתֶל חָצֵר שֶׁנָּפַל מְחַיֵּב לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת וְהָדָר קָתָנֵי עַד אַרְבַּע אַמּוֹת בְּחֶזְקַת כוּ'. בֵּית יוֹסֵף. כְּלוֹמַר וְהָדָר קָתָנֵי עַד אַרְבַּע אַמּוֹת כוּ' אֲפִלּוּ בְּתַחְלַת בִּנְיָן הַכֹּתֶל וְדוֹ"ק:

כא וְתֵימַהּ הוּא, דְּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָתַן מִיָּד בְּשָׁעָה שֶׁתּוֹבְעוֹ הָוֶה לֵיהּ בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן לְעוֹלָם, וְדִלְמָא אִשְׁתְּמוּטֵי מִשְׁתַּמֵּט כוּ'. אֶלָּא הָכָא כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ עִמָּנוּ הָיָה שְׁמְעוֹן בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי מִיּוֹם שֶׁהֵחֵל רְאוּבֵן בִּנְיַן כֹּתֶל זֶה, וְיוֹדְעִין אָנוּ שֶׁלֹּא פָּרַע. אִי נַמִּי כְּגוֹן שֶׁעָמַד שִׁמְעוֹן בַּדִּין וְחִיְּבָהוּ בֵּית דִּין לִבְנוֹת עַד אַרְבַּע אַמּוֹת, וְסֵרֵב עַל צִוּוּי בֵּית דִּין, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, כְּדִין גַּזְלָן. הָרֹא"שׁ:

כב **אֵין כוּ**'. וְאַף עַל גַּב דְּמִתְחִלָּה הִסְכִּים לְכָךְ, הַשְׁתָּא לֹא בָּעֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כג וּבְכִי הָא לֹא אָמְרִינַן זֶה נֶהֱנָה וְזֶה לֹא חָסֵר פְּטוּר. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **שֶׁלֹּא כוו'**. אַיְרֵי כְּגוֹן דְּיַדְעִינַן דְּקָדִים חַד וְאַרְצֵיהּ לְחַבְרֵיהּ וְהָיָה מְסַרְהֵב, כִּדְמַשְׁמַע לִישָׁנָא אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ, וּלְכָךְ הֲוֵי בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן. וְאֵין צָרִיךְ לְהַעֲמִיד כְּשֶׁעָשָׂה חֲזִית. תּוֹסָפוֹת:

משנה ה

כה כְּלוֹמַר לְמַס. דְּאִלּוּ לִצְדָקָה זְמַנִּים אֲחֵרִים יֵשׁ לַחֲשֹׁב כְּאַנְשֵׁי הָעִיר, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

משנה ו

כו וּבָכָל שֶׁתְּפוּת קָאָמַר, בֵּין שֶׁזָּכוּ מִן הַהֶפְקֵר, בֵּין שֶׁלָּקְחוּ אוֹ יָרְשׁוּ. הָרַמְ"ה:

כז **וְלֹא כוו'**. מְשׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּבִבְצִיר מֵהָכִי לֹא חָשִׁיב לְמִטְרַח עָלֶיהָ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כח הָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁוֹ. אֲבָל בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב, דְּהַיְנוּ דַּוְקָא בְּבָבֶל. וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא, דְּתַנָּא דִּידָן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי:

כט כְּגוֹן פַּרְדֵּס אוֹ שָׂדֶה שֶׁמַּשְׁקִין אוֹתוֹ בִּכְלִי, שֶׁיִּהְיֶה כְּדֵי עֲבוֹדַת יוֹם אֶחָד לְכָל אֶחָד. הָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ:

ל וְגוֹד, מִלְּשׁוֹן קְצִיצָה. כְּמוֹ קֵץ דָּמִים. וְיִהְיֶה מֵעֵינִין גֹּדוּ אִילָנָא. רַשׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לא **אֲבָל כוו'**. לֹא הָדָר תְּנֵי לֵיהּ אֶלָּא מְשׁוּם סֵיפָא וּבְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ כוו'. גְּמָרָא:

לב **וְכִתְבֵי כוו'**. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סְפָרִים. וְהָיוּ רְגִילִין לְכָתְבָן בְּגִלָּיוֹן כְּסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁלָּנוּ. לְפִיכָךְ גְּנַאי הַדָּבָר לְחָתְכָן. רַשׁ"י:

לג וּכְשֶׁהֵם שְׁנֵי עִנְיָנִים, דְּכָל חַד וְחַד צָרִיךְ לְהַאי וּלְהַאי. וּלְפִיכָךְ רָצוּ אִין, לֹא רָצוּ לֹא. גְּמָרָא:

פרק ב

משנה א

א **בּוֹר**. וְהוּא הַדִּין חֲרִיצִין וּנְעִיצִין. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **אַמַּת כוו' נִבְרֶכֶת כוו'**. צְרִיכָא, דְּאִי תָּנָא אַמַּת הַמַּיִם מְשׁוּם דְּקִבְיעָא, אֲבָל נִבְרֶכֶת כוו' דְּלֹא קְבִיעָא אֵימָא לֹא. וְאִי תָּנָא נִבְרֶכֶת מְשׁוּם דְּקָוֵו וְקַיְימִי (וְלִחְלוּחָן קָשֶׁה יוֹתֵר מִשֶּׁל מַיִם חַיִּים. רַשׁ"י), אֲבָל אַמַּת הַמַּיִם לֹא, צְרִיכָא, גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ג וְהָא דְּלֹא קָאָמַר אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִבּוֹרוֹ שִׁשָּׁה טְפָחִים, לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּסְתָם כֹּתֶל בּוֹר שִׁלְשָׁה טְפָחִים. וְנִפְקָא מִנַּהּ לְמִקַּח וּמִמְכָּר. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ד פֵּרוּשׁ בּוֹר. דְּהָא בְּמִשְׁנָה ד' לֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִבְנֶה כוו'. וּבַגְּמָרָא, וַאֲפִלּוּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּמִשְׁנָה י"א, הָתָם בְּעִדָּנָא דְּקָא נָטַע לֵיתְנְהוּ לַשָּׁרָשִׁים דְּמַזְקֵי לַבּוֹר, אֲבָל הָכָא כָּל מָרָא

וּמָרָא קָא מַרְפֵּית לְאַרְעָא. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּאָז מַתְחֶלֶת הַהֶזֵּק וַהֲוָה גִּירֵי דִּילֵיהּ שֶׁיַּזִּיקוּ הַמַּיִם אַחַר כָּךְ, וּלְהָכִי נָקַט סָד בַּסִּיד. וּמִיהוּ אִי לֹא מַיָּא לֹא הָיָה צָרִיךְ הַרְחָקָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. תּוֹסָפוֹת:

ה שֶׁמּוֹצִיאִין הֶבֶל. רַשִׁ"י:

ו **וְסָד כוּ'**. דִּדְבָרִים אֵלּוּ מְרַפִּין אֶת הַכֹּתֶל כְּשֶׁנּוֹגְעִים בּוֹ. הָרַמְבַּ"ם. כְּלוֹמַר דְּלֹא אָמְרוּ וְסָד בְּסִיד כְּשֶׁהִרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, דְּאוֹ סָד בְּסִיד קָתָנֵי כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **הַזְּרָעִים**. גְּמָרָא, וְתִיפּוּק לֵיהּ מִשּׁוּם מַיָּא, שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁקוֹתָן תָּמִיד כוּ'. וּמִשְּׁנֵי תַּנָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי דִּכְתִיב לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַיִם:

ח **הַמַּחֲרֵשָׁה**. מְרַפֶּה אֶת יְסוֹדוֹ וְנוֹפֵל. רַשִׁ"י:

ט וְלִדְבָרָיו מַתְנִיתִין בְּכֹתֶל לְבֵנִים מַיְרֵי:

י פֵּרוּשׁ צָחִיחַ סֶלַע. הָרַמְבַּ"ם. וּלְשׁוֹן נְמוּקֵי יוֹסֵף, כֹּתֶל שֶׁל אֲבָנִים בָּנוּי עַל גַּבֵּי סֶלַע. וּמִיהוּ בְּכֹתֶל לְבֵנִים לֹא מַהֲנֵי צוּנְמָא, שֶׁהֲרֵי הָאֲבָנִים עַצְמָן נְמוּקִין וְהוֹלְכִין:

יא רַשִׁ"י. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר מִכָּל צַד. אֲבָל כָּל הָרוֹחַב שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה רְחָבָה יוֹתֵר מֵהָעֶלְיוֹנָה הִיא שְׁנֵי טְפָחִים:

יב **הַתַּנּוּר**. תַּנּוּר כְּלִי חֶרֶס הוּא צָרוּף בַּכִּבְשָׁן כִּשְׁאָר קְדֵרוֹת וּפִיו לְמַעְלָה, וְהַבָּא לְקוֹבְעוֹ בָּאָרֶץ עוֹשֶׂה בְּנִין טִיט וַאֲבָנִים שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְבָסִיס וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ עָלָיו שֶׁלֹּא יִצְטַנְּנוּ שׁוּלָיו מֵחֲמַת קַרְקַע. רַשִׁ"י. וּבִירוּשַׁלְמִי, שֶׁמּוֹדֵד מִשָּׂפָה הַפְּנִימִית, שֶׁעֲבִי כָּתְלֵי הַתַּנּוּר בִּכְלָל הַשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים. טוּר:

משנה ב

יג **טָפַח**. בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

יד וְלֹא דָּמֵי לְפֶרֶק ו' דְּבָבָא קַמָּא מִשְּׁנָה ד', דְּהָתָם מַדְלִיק לְפִי צָרֶךְ הַשָּׁעָה, וְכֵיוָן שֶׁהִרְחִיק כְּשִׁעוּר אָנוּס הוּא כוּ'. אֲבָל הָכָא דְּתָדִיר אִבְּעֵי לֵיהּ לְעִיּוּנֵי אִי אִיכָּא הֶזֵּקָא לְסַלְּקוֹ וַהֲוֵי פּוֹשֵׁעַ. הָרִי"ף. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

טו **אוֹצָרוֹ**. מִפְּנֵי שֶׁהַחֹם מַפְסִיד פֵּרוֹת הָאוֹצָר. הָרַמְבַּ"ם:

טז **אֲבָל כוּ'**. שֶׁהֲרֵיחַ קָשֶׁה לַיַּיִן. רַשִׁ"י:

יז **חֲנוּת כוּ'**. מִדְּלֹא קָתָנֵי לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת בֶּחָצֵר כוּ' כְּדִתְנַן בָּרִישָׁא, שְׁמַע מִנַּהּ אֲפִלּוּ חֲנוּת שֶׁבֶּחָצֵר שֶׁנַּעֲשָׂה בִּרְשׁוּת, אֲפִלּוּ הָכִי יְכוֹלִין לִמְחוֹת וְלוֹמַר סְבוּרִין הָיִינוּ שֶׁיְּכוֹלִין אָנוּ לְקַבֵּל וְעַכְשָׁיו אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְקַבֵּל. הָרַשְׁבָּ"א וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף:

יח **אֲבָל כוּ**'. וְהִקְשָׁה הָרַמְבַּ"ם דְּמַה טַּעַם כוּ' וַהֲלֹא יוֹתֵר מוֹנֵעַ הַשֵּׁנָה קוֹל הַפַּטִּישׁ מִקּוֹל הַנִּכְנָסִים כוּ'. וְנִרְאֶה לִי דְּמַתְנִיתִין כְּשֶׁהֶחְזִיק, וּלְפִיכָךְ אֵצֶל הַנִּכְנָסִים שֶׁהֵם אֲחֵרִים אֵין חֻזְקָתָן חֲזָקָה, אֲבָל חֻזְקָתוֹ חֲזָקָה בִּמְלֹאכֶת עַצְמוֹ. אֲבָל דַּעַת הָרַ"ב נִרְאֶה דְּקוֹל הַפַּטִּישׁ אֲפִלּוּ בְּלֹא הֶחְזִיק אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחוֹת. וְכֵן כָּתַב הַמַּגִּיד. אֶלָּא שֶׁפֵּרֵשׁ קוֹל הַנִּכְנָסִים לָאו קוֹל מַמָּשׁ אֶלָּא מִפְּנֵי רִבּוּי הַדֶּרֶךְ, כְּלוֹמַר אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד וְלִישֹׁן מִפְּנֵי רֶגֶל הָרַבִּים שֶׁמִּרְבִּים עָלָיו הַדֶּרֶךְ:

יט שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה יָכוֹל לְלַמְּדָם בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת הַמְיֻחָדִין לְכָךְ, לֹא מַטְרִחִינַן לֵיהּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַמְּלַמְּדִים מְצוּיִים. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

משנה ד

כ וְיֵשׁ לִתְמֹהַּ דִּלְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ קָאָמַר כְּמִין גַּא"ם, לִתְנֵי לֹא יִסְמֹךְ כָּתְלוֹ לְכֹתֶל חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת כוּ'. וְהַמְּחֻוָּר פֵּרוּשׁ הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף. מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סָמוּךְ כוּ', שֶׁהִרְשָׁהוּ לִסְמֹךְ, לֹא יִסְמֹךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר סָמוּךְ לַכֹּתֶל עַצְמוֹ שֶׁסָּמַךְ אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק כוּ'. מִשּׁוּם שֶׁדִּישָׁה הָכָא שֶׁבֵּין שְׁנֵי כְּתָלִים אֵלּוּ מַעֲלֵי לַכֹּתֶל שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁמְּחַזְּקוֹ כְּשֶׁמַּקְשֶׁה הַקַּרְקַע, דְּמִשּׁוּם הָכִי מֶחַל לוֹ לִסְמֹךְ מִשּׁוּם דִּישָׁה זוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא וְלֹא פֵּרְשׁוּ בַּגְּמָרָא אֵיזֶהוּ יְשָׁנָה. נִרְאֶה לִי דְּסָמַךְ אַמִּשְׁנָה ב' פֶּרֶק ט"ז דְּאֲהָלוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב הָרַמְבַּ"ם. וְרָצָה לוֹמַר בְּאֹרֶךְ:

כג לְשׁוֹן יֶתֶר הוּא. וְהָרַמְבַּ"ם כְּתָבוֹ בַּחֲלֻקָּה שְׁנִיָּה, שֶׁאִם הָיָה אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר:

כד **אֶלָּא אִם כֵּן כוּ**'. וְדַוְקָא בְּלוֹקֵחַ מִן הַמֶּלֶךְ אוֹ בְּזוֹכֶה מִן הַהֶפְקֵר, דְּאָז נִשְׁתַּעְבֵּד לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת קַרְקַע חוּץ לְכָתְלוֹ, וְהַבָּא אַחֲרֵי כֵן צָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאַף רַבִּי יוֹסֵי דְּמִשְׁנָה י"א מוֹדֶה הָכָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה הָרַמְבַּ"ם. וְיוֹתֵר נִרְאֶה כְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י דִּלְמַעֲלָן מוּסָב עַל הַכֹּתֶל שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה מִלְּמַעְלָן שֶׁל הַחֲלוֹנוֹת כוּ', וְאָתֵי שַׁפִּיר מַ"ם דְּמִלְּמַעְלָה כוּ', וְכֵן מִכְּנֶגְדָּן דַּיֵּק טְפֵי:

כו וּבַגְּמָרָא, וְתֵיפּוּק לֵיהּ מִשּׁוּם דַּוְשָׁא, וּמַסִּיק דְּהָכָא בְּבוֹנֶה בְּשִׁתֵּי רוּחוֹת הַחַלּוֹן שְׁתֵּי כְּתָלִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְעוֹשֶׂה רֹאשׁ כָּתְלוֹ מִדְּרוֹן לְצַד הַחַלּוֹנוֹת, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַעֲמֹד עָלָיו וּלְהָצִיץ לְהַחַלּוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

כז **מַרְחִיקִין כוּ**'. וַאֲפִלּוּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּמִשְׁנָה י"א דְּפִרְקִין, דְּמוֹדֶה בְּגִירֵי דִּילֵיהּ. וְזִמְנִין בַּהֲדֵי דְּמַנַּח לֵיהּ יָתְבָא בַּחוֹר וְקִפְצָה וַהֲוָה גָּרְמָא דְּגִירֵיהּ וְאָסוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח וְנִזְחָלִים מִמֶּנּוּ עַל הָאָרֶץ. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מַזְחִילָה:

כט **כְּדֵי כו'**. כְּשֶׁמָּכַר וְנָתַן לוֹ זְקִיפַת הַסֶּלַע בַּחֲצֵרוֹ אֵירֵי. וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּבָעֵי אַרְבַּע אַמּוֹת. תּוֹסָפוֹת, וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל **חֲמִשִּׁים אַמָּה**. וּמַקְשֶׁה בַּגְּמָרָא מֵהַהִיא דִּתְנַן בְּסוֹף פֶּרֶק ז' דְּבָבָא קַמָּא דְּאֵין פּוֹרְסִים כו' אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה רָחוֹק שְׁלֹשִׁים רִיס, דְּמַשְׁמַע דְּאָזְלֵי טְפֵי. וּמְשָׁנֵי מֵישַׁט שַׁיְטֵי טוּבָא, כְּרַסַיְהוּ בַּחֲמִשִּׁין אַמְתָא מַלְיָן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לא וּבְפֵרוּשׁ רַשְׁ"י, הַגְּנוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לב **וְלֹא כו'**. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְבִיב הַשּׁוֹבָךְ גְּנוֹת הַרְבֵּה שֶׁיּוּכְלוּ לֶאֱכֹל מִשָּׁם. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג וְלֹא פְּלִיגִי בְּשֶׁגֵּר הַיּוֹנָה כַּמָּה הוּא. אֶלָּא רַבָּנָן סָבְרֵי כֵּיוָן דְּבַחֲמִשִּׁים אַמָּה מַלְיָא כְּרַסַיְהוּ תּוּ לֹא מַזְקֵי טְפֵי. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר דְּכִמְלֹא שֶׁגֵּר מַזְקֵי. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לד **בְּחֶזְקָתוֹ**. דְּטַעֲנִינַן לַלּוֹקֵחַ וְנֵימָא אוֹתוֹ שֶׁלְּקָחָהּ מִמֶּנּוּ נִתְפַּיֵּס עִם סְבִיבָיו בְּמָעוֹת עַד שֶׁנֵּאוֹתוּ. אִי נַמִי אָחוּלֵי אָחֵיל גַּבֵּיהּ. גְּמָרָא וְרַשְׁ"י:

משנה ו

לה כְּלוֹמַר גּוֹזָל קָטָן שֶׁמְּדַדֶּה בְּרַגְלָיו וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְרֹחַ. דְּכָל הַמְּדַדֶּה אֵין מְדַדֶּה יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה, הִלְכָךְ הֲוֵי שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ, דְּלֵיכָּא לְמֵימַר נֵיזִיל בָּתַר רֻבָּא דְּעָלְמָא וְנֵימָא מֵעוֹבְרֵי דְּרָכִים נָפַל וִיהֵא שֶׁל מוֹצְאוֹ, דְּמַתְנִיתִין מַיְרֵי בִּשְׁבִיל שֶׁל כְּרָמִים, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ עוֹבְרֵי דְּרָכִים לְשָׁם. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

לו **שֶׁל מוֹצְאוֹ**. מִשּׁוּם דְּוַדַּאי לֹא מֵהַנָּהוּ שׁוֹבְכִין כֵּיוָן שֶׁמְּדַדֶּה אֵינוֹ מְדַדֶּה יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה, וְעַל כָּרְחָךְ מֵעוֹבְרֵי דְּרָכִים נָפַל וְאֵיאַשׁ, שֶׁאֵין בָּזֶה סִימָן שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לְהַכְרִיז, וַהֲוֵי שֶׁל מוֹצְאוֹ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לז **קָרוֹב כו'**. מַתְנִיתִין בְּשָׁוִין מַיְרֵי, שֶׁקְּנֵי הַשּׁוֹבָכִין שָׁוִין זֶה כָּזֶה. דְּאִי לָאו הָכִי רֹב וְקָרוֹב הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב:

משנה ז

לח וּלְפִיכָךְ אֵין דִּין זֶה נוֹהֵג בְּחוּץ לָאָרֶץ. טוּר. וְנִרְאֶה דְּגַם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהִיא בְּיַד יִשְׂרָאֵל. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לט **קוֹצֵץ כו'**. דְּאִי נוֹתֵן דָּמִים וְהָדָר יָקֵר, לְעוֹלָם לֹא יָקֵר, דְּמֵי יֵהִיב דְּמֵי, דִּקְדָרָא דְּבֵי שַׁתְּפֵי לֹא חֲמִימָא וְלֹא קְרִירָא. גְּמָרָא:

מ רַשְׁ"י. וְלֹא שֶׁהָעִיר הִיא שֶׁל יָחִיד, אֶלָּא כְּלוֹמַר כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת בָּעִיר. וְלִישְׁנָא דְּנוֹתֵן שֶׁהוּא לְשׁוֹן יָחִיד דַּיֵּק:

משנה ח

מא לֹא קָבִיעֵי הֶזֵּקוֹ, שֶׁלְּפִי שָׁעָה נִסְתַּלֵּק. וְעוֹד שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ לְמֵרָחוֹק. וּמִשּׁוּם הֶזֵּק מֻעָט זֶה לֹא חָשׁוּ לְחַיְּבוֹ לְהַרְחִיק כְּלָל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מב **כְּדֵי כוּ'**. וְהָא דְּפֵרֵשׁ טַעֲמָא הָכָא טְפֵי מִבְּאֵינָךְ, מִשּׁוּם דִּלְעֵיל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי, קָא מַשְׁמַע לָן דְּהָכָא אֲפִלּוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ כוּ'. הָרַשְׁבָּ"א. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מג אַף עַל גַּב שֶׁהַגָּלָל מַשְׁבִּיחַ הַקַּרְקַע, כְּשֶׁהִיא כֻּלָּהּ גָּלָל מַזִּיק. תּוֹסְפוֹת:

משנה ט

מד **וּמַפִּיק לֵיהּ מִקְּרָא בַּגְּמָרָא**. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה י

מה **מַרְחִיקִין כוּ'**. חֲמִשִּׁים אַמָּה דּוּמְיָא דִּנְבֵלוֹת כִּדְאִיתָא בַּתּוֹסֶפְתָּא בְּחַרְדָּל. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן אוֹת מ"ז:

מו **הַדְּבוֹרִים**. הֲוָה מָצֵי לְמִתְנֵי מִן הַתְּבוּאָה, דְּקָא מַזְקֵי לֵהּ נַמִּי, וַהֲוָה דּוּמְיָא דְּיָרָק כוּ', אֶלָּא מִשּׁוּם דִּלְרַבִּי יוֹסֵי אַף הַדְּבוֹרִים מַזִּיקִים לַחַרְדָּל, קָא מַשְׁמַע לָן דַּאֲפִלּוּ הָכִי לֹא יִסְמֹךְ:

מז בַּגְּמָרָא מַסִּיק דְּרַבִּי יוֹסֵי סְבִירָא לֵיהּ עַל הַנָּזֵק לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ. וּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר, לְדִידִי אֲפִלּוּ מִשְׂרָה וְיָרָקָא לֹא בָּעֵי רְחוּקֵי, אֶלָּא לְדִידְכוּ אוֹדוּ לִי מִיהַת בְּחַרְדָּל כוּ'. וְרַבָּנָן, דְּבוֹרִים לַחַרְדָּל לֹא מַזְקֵי לֵיהּ. וְכָתַב הָרֹא"ש, וְהָנֵי לֹא הֲווּ גִּירֵי דִּילֵיהּ, דִּבְהָכִי מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי כוּ'. וְדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּאַף בִּכְרֵשִׁין וְחַרְדָּל צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, דְּאִם לֹא כֵּן הֲוֵי גִּירֵי דִּילֵיהּ. וּפֵרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם גִּירֵי דִּילֵיהּ, כְּמִי שֶׁיּוֹרֶה בְּחֵץ מֵרְשׁוּתוֹ לַחֲצַר חֲבֵרוֹ כוּ'. (וְעַיֵּן דַּעַת הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף לְעֵיל אוֹת מ"ה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב):

משנה יא

מח וּכְלוֹמַר אֵיזֶה מֵהֶן בֵּין שֶׁהָאֵילָן לְמַעְלָה בֵּין שֶׁהַבּוֹר לְמַעְלָה. וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דִּכְשֶׁהָאֵילָן לְמַעְלָה קָאָזְלֵי שָׁרְשִׁין וּמַזְקֵי לֵיהּ לַבּוֹר, וּכְשֶׁהַבּוֹר לְמַעְלָה מַחְלִידִין הַשָּׁרְשִׁים אֶת הַקַּרְקַע וּמַלְקִין קַרְקָעִיתָהּ שֶׁל בּוֹר:

מט **שֶׁזֶּה כוּ'**. שֶׁאֵין זֶה הַנֶּזֶק בָּא לוֹ מִיָּד אֶלָּא לְאַחַר זְמַן כְּשֶׁיִּגְדַּל. אֲבָל שְׁאָר כָּל הַרְחָקוֹת חָשְׁבִינַן לְהוּ כְּאִלּוּ הַנֶּזֶק בָּא לוֹ מִיָּד, לְפִיכָךְ חַיָּב מַזִּיק לְהַרְחִיק. טוּר:

משנה יב

נ וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּקַּרְקַע שֶׁל חֲבֵרוֹ וְיִדְרֹס עָלָיו. וּלְפִי זֶה אַתְיָא שַׁפִּיר מַתְנִיתִין אֲפִלּוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לִדְרֹס קַרְקַע חֲבֵרוֹ. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

נא הוּא הַדִּין לִשְׁדֵּה לָבָן וּמִטַּעַם דִּבְסָמוּךְ:

נב וְלֹא מִשּׁוּם עֲבוֹדַת הַכֶּרֶם אֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲווּ אֵילָנוֹת גְּרָמָא דְּגֵירֵי לְגַּפְנִים, דִּכְשֶׁעוֹלֶה לְמַגְדֵּרֵיהּ לַדֶּקֶל מַפְרִיחַ הָעוֹפוֹת עַל הַגְּפָנִים וַהֲוָה לֵיהּ גֵּירֵי, שֶׁכֵּן נוֹחַ לָהֶן לִפְרֹחַ מִן הָאִילָנוֹת שֶׁהֵן גְּבוֹהִים לַגְּפָנִים שֶׁהֵם נְמוּכִים, יוֹתֵר מֵאִילָנוֹת לָאִילָנוֹת אוֹ מִגְּפָנִים לַגְּפָנִים. וּבְאַרְבַּע אַמּוֹת סַגִּי, מִשּׁוּם דְּטָפֵי מֵהַאי שִׁעוּרָא לֹא הֲוֵי גֵּירֵיהּ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וּמֵהַאי טַעְמָא כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּהָכָא בְּנוֹטֵעַ דְּקָלִים, אֲבָל בְּנוֹטֵעַ גַּרְעִין לֹא, דְּלֹא הֲוֵי גֵּירֵי דִּילֵיהּ:

נג וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִבַּשׁ הָאִילָן שֶׁל חֲבֵרוֹ, שֶׁזֶּה בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ הוּא חוֹפֵר. הָרַמְבַּ"ם:

נד **שֶׁלּוֹ**. קָאֵי אַשֵּׁנִי בְּבוֹת, בְּחוֹפֵר וְכֵן בְּחוֹרֵשׁ. סְמַ"ע:

נה כְּלוֹמַר דְּמֵהַאי טַעְמָא דְּשִׁעוּר יְנִיקָתָן הִיא עַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִשּׁוּם הָכִי אָמְרִינַן שֶׁהֶחְזִיק בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁיִּינְקוּ מִמֶּנּוּ עַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וּלְפִיכָךְ כָּל שֶׁהוּא מוֹצִיא בְּתוֹךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הָעֲצִים לְבַעַל הָאִילָן כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק בְּשִׁעוּר זֶה שֶׁיִּינְקוּ מִמֶּנּוּ:

משנה יג

נו כְּלוֹמַר שֶׁיִּקּוּצוּ הָעֲנָפִים כְּנֶגֶד הַמַּצַּר שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַשָּׂדוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

נז לְפִי שֶׁמּוֹנֵעַ הַטַּל מִמֶּנָּה. הָרַמְבַּ"ם. וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף כָּתַב שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ טוֹב לַלֵּחוּת שֶׁל הַשְּׁקָאָה:

משנה יד

נח **כְּדֵי כוּ'**. וַאֲפִלּוּ רַבָּנָן דְּסוֹף פֶּרֶק ג' דִּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵין עוֹשִׂין חֻלִּל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים אֲפִלּוּ כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה טְעוּנָה מְהַלֶּכֶת מִשּׁוּם דְּסוֹפָהּ שֶׁתִּתְלַיַּע וְתִתְפַּחַת, וְהָכָא נַמִּי הָעֲנָפִים חוֹזְרִים וּגְדֵלִים לְאַחַר זְמַן וַהֲוָה לֵיהּ לְמֵיקַץ כָּל הָאִילָן, דְּהָכָא שָׁאנֵי, דְּקַמָּא קָמָא קָצֵץ לֵיהּ, כָּל עָנָף וְעָנָף שֶׁיַּקְדִּים וְיִצְמַח יְקַצְּצֶנּוּ. גְּמָרָא:

פרק ג

משנה א

א וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה אוֹתָהּ שָׂדֶה יְדוּעָה לְשִׁמְעוֹן הַמְעַרְעֵר וְיֵשׁ עֵדִים לְשִׁמְעוֹן שֶׁהִיא יְדוּעָה לוֹ. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב לְפִי שֶׁמְּחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוֵי מְחָאָה. הָרַמְבַּ"ם:

ג לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה הֶעְתִּיק לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְלֹא פֵּרֵשׁ בּוֹ כְּלוּם. וְרַשְׁ"י הֶעְתִּיקוֹ בְּרֵישׁ מַתְנִיתִין וּפֵרֵשׁ בּוֹ הַאי דְּאִם אָבַד שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בִּתְחִלַּת הַמִּשְׁנָה:

ד **לְיוֹם**. לְאַשְׁמְעִינַן דְּבָעִינַן רְצוּפִים. וּבְתִּים דְּדַיְרֵי בְּהוּ אַף בַּלֵּילוֹת, מַאן יָדְעֵי לְהַעִיד. שְׁכֵנִים מֵידַע יָדְעֵי אַף בְּלֵילְיָא וְיכוֹלִין לְהַעִיד עַל שְׁלֹשׁ שָׁנִים רְצוּפוֹת. גְּמָרָא:

ה **וְאֵינָהּ צְרִיכָה כוּ'**. וּמַה הִיא חֻזְקָתָהּ, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר כוּ'. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **הֲרֵי כוּ'**. קַשָּׁה, וְכִי מִנַּיְנָא אָתֵי לְאַשְׁמְעִינַן. וְנִרְאֶה דִּרְצוּפִין אָתָא לְאַשְׁמְעִינַן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז לְהָכִי קָרֵי לְכֻרֵם תְּבוּאָה, מְשׁוּם דִּכְתִיב וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם:

ח כְּלוֹמַר אֶלָּא דִּלְעוֹלָם בְּפָחוֹת מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים לֹא סַגִּי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ט וְאַף עַל גַּב דִּבְרֵישׁ גִּטִּין אָמְרִינַן כֵּיוָן דִּקְבִיעֵי בֵּית דִּין שִׁכְיְחֵי שַׁיָּרוֹת, הַיְנוּ לְעִנְיַן עַדֵי קִיּוּם, לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה רְגִילָה לַחֲזוֹר אַחֲרֵיהֶם, אֲבָל הָכָא אֵין הַמַּחְזִיק מַחֲזִיר עַל הַמְּחָאָה, וְאִי לָאו דְּשִׁכְיְחֵי טוּבָא לְעוֹלָם לֹא יִשְׁמַע מִמְּחָאתוֹ. תּוֹסְפוֹת:

י **בְּאַסְפַּמְיָא**. שֶׁהוּא רָחוֹק מַהֲלַךְ שָׁנָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיוֹתֵר מִזֶּה אֵין דֶּרֶךְ לְהַרְחִיק מִבֵּיתוֹ, וְתִקְּנוּ לְפִי הַהֹוָה. רַשְׁבַּ"ם. וְאִם הִרְחִיק יוֹתֵר לֹא פְּלוּג. תּוֹסְפוֹת:

יא **שָׁנָה**. וּבְתוֹךְ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה יֵצֵא הַקּוֹל. רַשְׁבַּ"ם. כְּלוֹמַר לֹא דָּמֵי לְמַחְזִיק בְּפָנָיו דִּלְאַלְתַּר הֲוֵי חֲזָקָה, מִשּׁוּם דְּאִיהוּ יָדַע בְּדִידֵיהּ וְשָׁבִיק לְאַחֲרִינָא לְאַחְזוּקֵי בֵּיהּ. הִלְכָךְ כְּשֶׁשָּׁתַק שָׁעָה אַחַת הֲוֵי חֲזָקָה, אֲבָל לַאֲחֵרִים דְּלֹא רַמְיָא עֲלַיְהוּ לְדַעַת שֶׁאֲחֵרִים מַחְזִיקִים בְּשֶׁל זֶה קָבְעוּ זְמַן שָׁנָה אַחַת:

יב **וְיָבֹא**. לָאו דַּוְקָא, דְּכֻלֵּי עָלְמָא דִּמְחָאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוֵי מְחָאָה. אֶלָּא עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן כוּ'. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

משנה ג

יג **שֶׁלֹּא כוּ'**. אַף עַל גַּב דְּזוֹ פְּשִׁיטָא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּמַהוּ דְּתֵימָא דִּלְמָא שְׁטָרָא הֲוָה לֵיהּ וְאִרְכָּס, וְאֵיהוּ סָבַר אִי אֲמֵינָא מִזְּבֶן זַבְנָא לִי הַאי אַרְעָא אָמְרוּ לִי אַחֲוֵי שְׁטָרָךְ, הִלְכָךְ נֵימָא לֵיהּ אֲנַן דִּלְמָא שְׁטָרָא הֲוָה לָךְ וְאִרְכָּס, כְּגוֹן זֶה פָּתַח פִּיךָ לְאִלֵּם הוּא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. גְּמָרָא:

יד דְּאֵין אָדָם בָּקִי בְּקַרְקָעוֹת אֲבִיו הַאֵיךְ בָּאוּ לְיָדוֹ. הָרַ"שׁ:

טו וְלֹא בְּחֶזְקַת שָׁלֹשׁ שָׁנִים מַיְרֵי, דְּסָתָם אֻמָּן לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּמִטַּלְטְלִין וְחֶזְקַת שָׁלֹשׁ שָׁנִים לֹא נֶאֶמְרָה אֶלָּא בְּמְקַרְקְעֵי, אֲבָל בְּמִטַּלְטְלֵי מִי שֶׁהוּא מֻחְזָק בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת וְאָנוּ רוֹאִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתַּחַת יָדוֹ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לַחֲבֵרוֹ עֵדִים שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ, נֶאֱמָן זֶה הַמֻּחְזָק לוֹמַר לָקוּחַ הוּא בְּיָדִי, דְּסָתָם לוֹקֵחַ מִטַּלְטְלִין מֵחֲבֵרוֹ בְּלֹא עֵדִים הוּא קוֹנֶה וּבְלֹא שְׁטָר, חוּץ מִדְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין כוּ' וְאָמַר לְקוּחִין הֵן בְּיָדִי דְּאֵינוֹ נֶאֱמָן. הַרַ"שׁ, וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז אֵין הַכַּוָּנָה בְּפָנָיו בֵּית דִּין כְּשֶׁהוּא טוֹעֵן עָלָיו, דְּוַדַּאי הוּא נֶאֱמָן בְּמִגּוֹ דְּלֹא הֶרְאָהוּ. אֶלָּא כְּלוֹמַר שֶׁהוּא מָצוּי בְּפָנָיו בֵּית דִּין עַל יְדֵי עֵדִים שֶׁרָאוּ בְּיָדוֹ קֹדֶם שֶׁבָּאוּ לְפָנָיו בְּסָמוּךְ מִיָּד, שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיר בֵּינֵי הָכִי קֹדֶם שֶׁבָּאוּ לִטְעֹן בִּפְנֵי בֵּית דִּין:

יז אִם נָתְנוּ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים הֲוֵי מָצֵי לְמֵימַר לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם, וְאִם נָתְנוּ בְּעֵדִים יָכוֹל לוֹמַר הֶחְזַרְתִּיו לְךָ, הָרַמְבַּ"ם. וְכָתַב עוֹד וְהַאי נֶאֱמָן רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַחַר שֶׁיִּשָּׁבַע כוּ', בְּטַעֲנַת לָקוּחַ, נִשְׁבַּע הֶסֵּת וְנִפְטַר. וּלְטַעֲנַת כָּךְ פָּסַקְתָּ, נִשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ וְנוֹטֵל:

יח **הַשֻּׁתָּפִים כוּ**'. כְּשֶׁיָּדוּעַ בְּעֵדִים שֶׁהוּא שֻׁתָּפוֹ אוֹ אֲרִיסוֹ אוֹ אַפּוֹטְרוֹפְּסוֹ. אֲבָל אִם אֵין יָדוּעַ זֶה בְּעֵדִים אֶלָּא שֶׁהוֹדָה מֵעַצְמוֹ וְאָמַר הֵן, הוּא שֻׁתָּפִי וּמָכַר לִי, נֶאֱמָן בְּמִגּוֹ שֶׁהָיָה יָכוֹל לוֹמַר לֹא הָיָה שֻׁתָּפִי מֵעוֹלָם. הָרַמְבַּ"ם:

יט שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַשֻּׁתָּפִין לֶאֱכֹל זֶה פֵּרוֹת שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל זֶה כְּמוֹ כֵן. הָרַ"שׁ:

כ מַשְׁמַע שֶׁאֲכָלָהּ כֻּלָּהּ וְלֹא חֲצָיָהּ, וְרוֹצֶה לְהַחְזִיק בְּאוֹתָהּ הַחֲצִי שֶׁנִּפְלָה לְחֶלְקוֹ. וְנָפְקָא מִנַּהּ כְּשֶׁהַחֲצִי הַהִיא טוֹבָה מֵהַחֲצִי הַשְּׁנִיָּה. וְכֵן הוּא דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת דְּבָעִינַן דְּנָחִית לְכֻלָּהּ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כא שֶׁרְגִילִין לִשְׁמֹר שָׂדוֹת שֶׁל מִשְׁפָּחָה זוֹ מֵעוֹלָם הֵן וַאֲבוֹתֵיהֶן בַּאֲרִיסוּת וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַחְלִיף בַּאֲרִיסִים אֲחֵרִים. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כב **וְהָאַפּוֹטְרוֹפִּין**. שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּיָדָם וְיוּכְלוּ לֶאֱכֹל כִּרְצוֹנָם. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כג **אֵין כוּ**'. בְּנִכְסֵי מְלוֹג. אֲבָל בְּנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל כְּבָר הֵן כְּתוּבִים עָלָיו. הָרַמְבַּ"ם:

כד **לָאָב כוּ**'. כָּל הֵיכָא שֶׁלֹּא חָלְקוּ וְלֹא נִתְפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה אֵינָן מַקְפִּידִין זֶה עַל זֶה בַּמֶּה שֶׁמַּחְזִיקִין זֶה מִזֶּה. גְּמָרָא:

כה וְגַם יֵשׁ מֵהֶן דְּהַוְיָן חֲזָקָה וְצָרִיךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. הָרַ"שׁ:

כו **מַתָּנָה**. וְהוּא הַדִּין לְמוֹכֵר, דְּקָנָה לוֹקֵחַ בַּחֲזָקָה:

כז לָאו דַּוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אִם מוֹדֶה לוֹ. רַ"שׁ:

כח עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי רֵישׁ פֶּרֶק קַמָּא אוֹת ד':

כט כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס בָּהּ. הָרַ"שׁ:

ל **כָּל שֶׁהוּא**. כְּלוֹמַר כָּל שֶׁהוֹעִיל בְּגִדְרוֹ וּפִרְצָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁעֲשׂוּיָה כְּבָר אֶלָּא שֶׁהִשְׁלִימָהּ וְהוֹעִיל בְּהַשְׁלָמָתוֹ. גְּמָרָא:

משנה ד

לא **אֶת הַכֹּל**. כְּפִי דְּמֵי הַקַּרְקַע שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהַפְסִידוֹ יִגְבֶּה מֵהֶן, לְבַד קַרְקַע שֶׁלּוֹ שֶׁיִּטֹּל מִן הַמַּחְזִיק. רַ"שׁ. וְהָרֹא"שׁ כָּתַב דְּאִם יֵשׁ לַמְעַרְעֵר עֵדוּת כַּמָּה פֵּרוֹת אָכַל, מְשַׁלְּמִין נַמִּי דְּמֵי פֵּרוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לב **בְּרֵאשׁוֹנָה**. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדוּתָם מוֹעִיל לְעַנְיַן חֲזָקָה, מִכָּל מָקוֹם נִפְקָא מִנַּהּ בְּעֵדוּתָן לְשִׁלּוּמֵי פֵּירֵי, וְדָבָר שָׁלֵם הוּא, כְּלוֹמַר וְלֹא הֲוֵי בִּכְלָל הָא דְּאָמְרִינַן דָּבָר וְלֹא חֲצִי דָּבָר. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לג וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, שֶׁאִם הוּזְמוּ כֻּלָּן הֲרֵי שְׁלִשָּׁה הָאַחִין מְשַׁלְּמִין חֲצִי דְּמֵי הַשָּׂדֶה, וְזֶה שֶׁנִּצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד מְשַׁלֵּם חֲצִי דָּמָיו. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

לד **שָׁיֵּשׁ כּוּ'**. וְיָכוֹל לִטְעֹן אַתָּה נָתַתָּ לִי לְתַשְׁמִישׁ זֶה בְּמַתָּנָה אוֹ מָכַרְתָּ לִי. רַ"שׁ:

לה **תַּנּוּר כּוּ'**. מִטַּלְטְלִין הֵן. וְכֵן רַחַיִם, בְּרַחַיִם דְּיָדָא. רַ"שׁ:

לו הָא אִי קְפִדֵי הֲוָה חֲזָקָה. וְהָא דְּמִשְׁנָה ג' דְּהַשְׁתָּפִין אֵין לָהֶם חֲזָקָה, בְּנָחוּת לְכֻלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי שָׁם. אִי נַמִי כּוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לז שֶׁאִם תֹּאמַר הֶחְזִיק, אֵין לְךָ אָדָם שֶׁמַּשְׁאִיל מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

לח וּבְבָא בְּטַעֲנָה. הַמַּגִּיד בְּשֵׁם אִבְּן מִיגַּשׁ:

לט **תַּרְנְגוֹלִין**. אַף עַל גַּב דְּלֹא עָבִיד מַעֲשֶׂה מַקְפִּיד אָדָם בָּהֶם, מִשּׁוּם דִּמְטַנְּפִי כָּל מַה שֶּׁבַּבַּיִת. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

מ **עָמֹק שְׁלֹשָׁה**. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּזֵּר. הָרַ"שׁ:

מא **חֲזָקָה**. לְכָל מָקוֹם תּוֹךְ הַמְּחִצּוֹת:

משנה ו

מב כָּל שֶׁאֵין לָהּ אַרְבַּע שְׁלִיבוֹת. גְּמָרָא:

מג גְּמָרָא. וְטַעְמָא, לְפִי שֶׁיֵּשׁ הֶזֵּק רְאִיָּה מִכָּל מָקוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בִּשְׁבִיל כֵּן:

מד כְּלוֹמַר דְּהַשְׁתָּא לֹא הַוְיָא חֲזָקָה. וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא לְמַטָּה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת דְּיֵשׁ לוֹ חֲזָקָה כִּדְפֵרֵשׁ הָרַב, דְּיָכוֹל לִמְחוֹת וּלְעַכֵּב:

מה גְּמָרָא. וּמַתְנִיתִין בְּחַלּוֹן הֶעָשׂוּי לִשְׁמֹר גִּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מו וְלֹא דָּמֵי לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִין דְּרֵישׁ פֶּרֶק קַמָּא דְּכוֹפֶהוּ לַעֲשׂוֹת מְחִצָּה, דְּהָתָם הַהֶזֵּק תָּדִיר (יוֹתֵר מִבַּחַלּוֹן שֶׁאָסוּר לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ) וּפְסִיק רֵישֵׁיהּ וְדָמֵי לְעָשׂוּי כּוּ'. הָרֹא"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מז כְּלוֹמַר שֶׁבּוֹלֶטֶת מִתְּקֻרַּת הַגַּג וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עַל הַגַּג וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּזִּיז. דְּאִלּוּ לְפְנֵי הַחַלּוֹן בְּלָאו הָכִי רוֹאֶהוּ מֵהַחַלּוֹן. וּפֵרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּהַזִּיז הוּא בְּקֶרֶן זָוִית בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֲקֶה גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בְּחָצֵר:

מח שֶׁהֲרֵי מַזִּיקוֹ בִּרְאִיָּה בְּעֵת שֶׁתּוֹלֶה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

מט כְּרַב יְהוּדָה בַּגְּמָרָא. וְטַעְמָא דְּאָמַר לֵיהּ בַּעַל הַגַּג לְשׁוּם תַּשְׁמִישׁ לֹא חָזִי לִי שֶׁאֵלֵךְ וְאֶעֱמֹד עָלָיו וְאֶרְאֶה בַּחֲצֵרְךָ בַּעֲלִילָה זוֹ אֶלָּא לְמִתְלֵי בֵּיהּ חֲפָצַי וּכְשֶׁאֶרְצֶה לִתְלוֹת מַהֲדְרִנָא אֲפָאי וְאוֹשִׁיט זְרוֹעִי וְאֶתְלֶה, דְּכֵיוָן דִּיכוֹלַנִי לִתְלוֹת בְּהַחְזֶרֶת פָּנִים, אִם אֶסְתַּכֵּל בַּחֲצֵרְךָ אֶהֱא נִתְפַּס כְּגַנָּב, וְהִלְכָךְ לֵיכָּא הֶזֵּק רְאִיָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

נ וּפֵרוּשׁ לֹא יִפְתְּחֶנָּה שֶׁיּוּכַל לִכְנֹס לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפוּת, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיִּפְתַּח לְבֵיתוֹ אָסוּר, לְפִי שֶׁיִּכָּנֵס לַחֲצַר הַשֻּׁתָּפִים. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

נא **לֹא כוּ**'. מֵהַאי טַעְמָא גּוּפָא שֶׁמַּרְבֶּה דִּיּוּרִין. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

נב **וּבוֹנֶה כוּ**'. שֶׁבּוֹנֶה מַעֲזִיבָה בְּאֶמְצָעוּת גָּבְהוֹ שֶׁל חֶדֶר וְנִמְצֵאת עֲלִיָּה בְּנוּיָה מֵאֵלֶיהָ. רַשְׁבָּ"ם:

נג **לֹא כוּ**'. אֲפִלּוּ הֵיכָא דְּיֵשׁ חֲזָקָה. ר"ש:

נד וּמַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל כַּחֲצַר הַשֻּׁתָּפִים דְּמֵי דְּלֹא הָיָה רְשׁוּת הָרַבִּים אֶלָּא בְּמַחֲנֶה לְוִיָּה. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

נה וּכְגוֹן דַּהֲוָה לֵיהּ שְׁנֵי פְּתָחִים שֶׁל שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶחָד שֶׁל אַרְבַּע. גְּמָרָא:

נו כְּשֶׁהָיָה לוֹ פֶּתַח בַּר שְׁמֹנָה אַמּוֹת וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שְׁתַּיִם שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע. דְּאָמַר לֵיהּ בְּחַד פִּתְחָא כְּשֶׁהוּא נָעוּל יְכוֹלַנִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֶצֶר אִי נַמִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ שֶׁלֹּא כְּנֶגְדּוֹ, אֲבָל בִּשְׁנֵי פְּתָחִים לֹא מָצִינָא לְאַצְטַנּוּעֵי כָּל כָּךְ, דַּאֲפִלּוּ אִם הָאֶחָד נָעוּל יִהְיֶה הַשֵּׁנִי פָּתוּחַ. ר"ש:

נז **לְרַשּׁוּת הָרַבִּים**. הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף וְטוּר כָּתְבוּ דְּלֹא בְּעֵינַן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְכָל אָדָם לֵילֵךְ הֲוֵי רְשׁוּת הָרַבִּים. וְכָתַב עוֹד בְּשֵׁם הַר"י בַּרְצְלוֹנִי דְּמָבוֹי מְפֻלָּשׁ כִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְשֶׁאֵינוֹ מְפֻלָּשׁ כְּחָצֵר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

נח **כְּנֶגֶד כוּ**'. מַיְרֵי בְּחַלּוֹן נָמוּךְ כְּעֵין פֶּתַח דְּאֶפְשָׁר דְּחָזוּ לֵיהּ בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים לְהֶדְיָא. הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

נט **אֵין כוּ**'. לְכַתְּחִלָּה. וְאִם עָשָׂה וְכָסָה כָּרָאוּי פָּטוּר. הַמַּגִּיד:

ס **חָלָל**. וּמְפָרֵשׁ וְאָזִיל מַה הוּא אוֹתוֹ חָלָל, בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. ר"ש. וְאַף עַל גַּב דְּבְרֵישׁ פֶּרֶק ב' מְפָרֵשׁ הָר"ב מְעָרָה מְקֹרָה וְלֹא אִינָךְ, הָכָא מַיְרֵי בְּמְקֹרוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

סא וְרַבָּנָן, זְמִנִּין דְּמִפְּחַת, שֶׁיִּתְלַע מִתּוֹכוֹ, וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ דְּעוֹבֵר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיַעֲבֹר וְיִפֹּל. גְּמָרָא:

סב וּלְפִיכָךְ לְמַעְלָה מִגָּמָל וְרוֹכְבוֹ שָׁרֵי. הַרִי"ף:

סג **כוּנֵס**. וְלָא תֵּימָא שֶׁלֹּא יְהֵא רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן לְפִי דְּדָחֲקוּ רַבִּים וְאָזְלֵי לְהָתָם וְיֶזְקוּ, קָא מַשְׁמַע לָן כֵּיוָן דִּבְשֶׁלּוֹ הוּא עוֹשֶׂה כֵּן, עַל הָרַבִּים לְהַרְחִיק עַצְמָן אוֹ לַעֲשׂוֹת גָּדֵר לְהַפְסִיק שֶׁלֹּא יִזְקוּ. נִרְאֶה לִי:

סד וּמַשְׁמַע דְּאִלּוּ לִטְעֹן שֶׁמָּא רַבִּים מָחֲלוּ לוֹ כו' לֹא טָעֲנִינַן, דְּמַאן מָחִיל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ד

משנה א

א דְּכֵיוָן דְּאֵין תַּשְׁמִישׁוֹ כְּשֶׁל בַּיִת, שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי אֶלָּא לְהַצְנִיעַ שָׁם חֲפָצָיו לִשְׁמֹר, כְּמִין תֵּבָה, הִלְכָךְ אֵינוֹ בִּכְלָל בַּיִת. רַ"שׁ. וּבַגְּמָרָא, הַשְׁתָּא יָצִיעַ, חֶדֶר מִבַּעְיָא. לֹא צְרִיכָא דְּאַף עַל גַּב דְּמָצַר לֵיהּ אַבְּרֵאי, שֶׁכָּתַב לוֹ הַמֹּצֵר שֶׁחוּץ לַחֶדֶר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא אָמְרִינַן שֶׁקָּנָה הַחֶדֶר כֵּיוָן שֶׁהוּא בְּתוֹךְ הַמֹּצָר, אֶלָּא אָמְרִינַן מְצָרִים הִרְחִיב, שֶׁמֹּצַר חֶדֶר אֵינוֹ נִכָּר:

ב **הַגַּג**. אֲבָל עֲלִיָּה בִּכְלָל הַבַּיִת:

משנה ב

ג אֲבָל הָרַ"שׁ פֵּרֵשׁ בּוֹר, חָפוּר בְּקַרְקַע קָשָׁה, שֶׁמַּחְזִיק מַיִם בְּלֹא בִּנְיָן. דּוּת, חוֹפְרִין בּוֹר בְּעָפָר תְּחוֹחַ וּבוֹנִין לוֹ כֹּתֶל אֲבָנִים וּמִקְרֵי דּוּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **וְרוּמָא כו'**. נִמְשַׁךְ גַּם עַל וְלֹא אֶת הַגַּג. הַמַּגִּיד. וְכָתַב עוֹד וּכְשֶׁכָּתַב לוֹ עֹמֶק וְרוּם אִם בָּא לְהַגְבִּיהַּ וְלִבְנוֹת בָּאֲוִיר אוֹ לְהַעֲמִיק וְלַחְפֹּר, מַגְבִּיהַּ וּמַעֲמִיק. אֲבָל לֹא קָנָה בַּבִּנְיָנִים שֶׁבָּעֲמָקִים וּבָאֲוִיר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה וּלְרַבֵּנוּ לֹא אָתֵי לְטָפוּיֵי כְּלָל דִּבְלָאו הָכִי שַׁיֵּר לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ, וּלְרוּחָא דְּמִלְּתָא אָמַר כֵּן שֶׁלֹּא יֹאמַר לוֹקֵחַ כָּל הַבַּיִת מָכַרְתָּ לִי וְלֹא עִכַּבְתָּ דֶּרֶךְ, שֶׁאֵין כָּל מוֹכְרִין בְּקִיאִין בַּדִּינִין, וְהִלְכָךְ פֵּרֵשׁ כָּל כָּךְ. רַ"שׁ:

ו גְּמָרָא. וְאַכָּלָהּ מַתְנִיתִין קָאֵי:

משנה ג

ז כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דִּקְבִיעָה, כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא דְּקָתָנֵי מַפְתֵּחַ דּוּמְיָא דְּדֶלֶת, מִכָּל מָקוֹם אֵינָהּ מְכוּרָה מִשּׁוּם דְּאֵין קְבִיעוּתָהּ קְבִיעוּת גְּמוּרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ח **בּוֹרוֹת כו'**. לְפִי שֶׁהֶחָצֵר עָשׂוּי לִכְבִיסָה וּלְהַשְׁקוֹת בְּהֵמוֹת, וְתַשְׁמִישׁ הֶחָצֵר וְהַבּוֹר הוּא תַּשְׁמִישׁ אֶחָד, וּלְפִיכָךְ נִמְכָּרִין עִמָּהּ. אֲבָל בַּיִת אֵינוֹ עָשׂוּי לִכְבִיסָה כו' אֶלָּא לְדִירָה וְאֵין תַּשְׁמִישָׁן שָׁוֶה. רַשְׁבָּ"א. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **הַמְּטַלְטְלִין**. תַּשְׁמִישֵׁי הַבַּיִת שֶׁאֵינָן קְבוּעִין כָּל כָּךְ, הָנָךְ דְּאָמְרָן לְעֵיל דְּאֵינָן מְכוּרִין בִּכְלַל בַּיִת. וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָר מִטַּלְטְלִין שֶׁאֵינָם בִּכְלָל תַּשְׁמִישֵׁי בַּיִת. ר"ש:

י **הַמָּרְחָץ**. דְּאֵין דֶּרֶךְ הַחֲצֵרוֹת שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֵּן וְאֵינוֹ תַּשְׁמִישׁ מְיֻחָד לְחָצֵר אַחַת. דְּהַרְבֵּה חֲצֵרוֹת מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בְּמֶרְחָץ אֶחָד וְכֵן בְּבֵית הַבַּד. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

יא **אֲוִירָה**. אֲבָל בָּתִּים וּבוֹרוֹת לֹא. וְדָמִים מוֹדִיעִים לֵיכָּא לְמֵימַר, דְּאֵין אוֹנָאָה לַקַּרְקָעוֹת. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

יב **בֵּית הַבַּד**. בַּיִת שֶׁהַבַּד בּוֹ, וְאוֹתוֹ בַּיִת לְתַשְׁמִישׁ בַּד לְבַדּוֹ עָשׂוּי. ר"ש:

יג **הַיָּם**. כָּל הָנָךְ דְּקָתָנֵי בְּהוּ מָכַר קְבוּעִין הֵן שָׁם. וְאִידָךְ דְּאֵינָן מְכוּרִין מִטַּלְטְלֵי הֵן. ר"ש:

יד שְׁנוֹעֲצִין בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הַגַּת מִכָּאן וּמִכָּאן. וְנוֹקְבִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה וְנוֹתְנִים בְּרִיחִים מִזֶּה לָזֶה וּמַעֲמִידִים הַקּוֹרָה עַל הַבְּרִיחַ. הָרַ"ש:

טו **הַקּוֹרָה**. שֶׁלֹּא נִקְרָא בֵּית הַבַּד אֶלָּא עַל שֵׁם הַקּוֹרָה. גְּמָרָא:

משנה ו

טז **הַנְּסָרִים**. מִשּׁוּם דְּמִטַּלְטְלֵי לֹא מִזְדַּבְּנֵי. רַשְׁ"י:

יז **הַמְּגֵרוֹת כו'**. דְּאֵין אֵלּוּ תַּשְׁמִישִׁין הַמְיֻחָדִים לְמֶרְחָץ כִּי הָנָךְ דִּלְעֵיל. וְאֵין אֵלּוּ מָאנֵי תַּשְׁמִישְׁתֵּיהּ אֶלָּא מָמוֹנוֹ הֵם לֵהָנוֹת בָּהֶם אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, דִּכְשֶׁקּוֹנֶה אוֹתוֹ קוֹנֶה לְהַסִּיק בְּבֵיתוֹ כו' כְּמוֹ חִטֵּי וּשְׂעֹרֵי [דִּבְפֵרוּשׁ הָרַ"ב בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן]. מְגוּרָה כְּמוֹ נָהֳרְסוּ מַמְגוּרוֹת [יוֹאֵל א]. רַשְׁ"י:

משנה ז

יח שֶׁנֶּאֱמַר שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים [שִׁיר הַשִּׁירִים ד]. וּפֵרֵשׁ רַשְׁבַּ"ם שְׁלָחַיִךְ גִּנּוֹת הַמְשֻׁלָּחִים פֵּרוֹת בְּכָל שָׁנָה. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, וְאִם תֹּאמַר דִּבְכֻלֵּי גְּמָרָא מְפָרְשִׁין שְׁלָחִין בָּאגֵי שָׂדוֹת שֶׁמַּשְׁקִין אוֹתָן כו'. וְיֵשׁ לוֹמַר דִּפְשִׁיטָא לַגְּמָרָא דְּאֵין חִלּוּק בֵּין בָּאגֵי לְבַעַל לְעִנְיַן מֶכֶר כו', וְהַשְׁתָּא דְּמִפָּרֵשׁ פַּרְדֵּס, מִמַּעֲטֵי שְׂדֵה שְׁלָחִין וּבַעַל. וְכָתַב הָרַ"ש מִשּׁוּם דְּגַן רָאוּי לְטַיֵּל וְשַׁיָּךְ טְפֵי לָעִיר מִבָּאגֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **מְכוּרִין**. דְּכִיוָן דְּיָצָא מִכָּל הָעִיר לְלֶכֶת לְעִיר אַחֶרֶת, הוֹצָאַת הַמִּטַּלְטְלִין הַוֵי מְרֻבֶּה מִשֶּׁבַח. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

כ לְשׁוֹן נִטְרָה אֶת הַכְּרָמִים [שִׁיר הַשִּׁירִים א]. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁחוֹלֵק עַל תַּנָּא קַמָּא בְּמַה שֶׁאָמַר דְּבָאגֵי לֹא. אֲבָל בַּגְּמָרָא מַסְקִינַן דִּלְמַאן דְּאָמַר שְׁלָחִין פַּרְדֵּס, סְנְטֵר בָּאגֵי. וּלְמַאן דְּאָמַר סְנְטֵר שׁוֹמֵר, שְׁלָחִין בָּאגֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כא וְאַף עַל גַּב דְּתַשְׁמִישִׁין הַמִּטַּלְטְלִין הֵן, כֵּיוָן דְּקָבִיעֵי לְהַאי תַּשְׁמִישׁ וְאֵין מְזִיזִין אוֹתָן מֵהַאי שָׁדֶה לְעוֹלָם, כְּמֻחְבָּר חָשִׁיב לְהוּ. רַ"שׁ:

כב **שֶׁבַּכָּרֶם**. וּמִמֵּילָא שְׁמָעִינַן הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה מָכַר אֶת הַכָּרֶם. שֶׁכָּל אִילָנוֹת בְּכָלַל שָׂדֶה, אֶחָד גְּפָנִים וְאֶחָד כָּל אִילָן, חוּץ מֵחָרוּב הַמֻּרְכָּב וְסַדָּן הַשִּׁקְמָה. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג גֶּרֶס כְּגִרְסַת הָרַמְבַּ"ם. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם לֹא כָּתַב הַמְּחֻבָּרִים לַקַּרְקַע. דְּבַגְּמָרָא אָמְרִינַן עָלַהּ אַף עַל גַּב דְּלֹא קְבִיעָא בְּאַרְעָא. וּפֵרֵשׁ הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף, שֶׁמְּכָסָּה וְטוּחָה מִלְּמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא שָׂם סְבִיבוֹתֶיהָ הַרְבֵּה כְּמִנְהָג הָעוֹלָם [וְעַיֵּן לְקַמָּן אוֹת כז]:

משנה ט

כד **הַתְּבוּאָה כּוּ**'. וְאַף עַל גַּב דְּצָרִיכָא לְאַרְעָא. גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ לְשָׁטְחָהּ בַּשָּׂדֶה לְאַחַר קְצִירָה לְהִנָּפַח הַתְּבוּאָה מֵרֵיחַ הַקַּרְקַע וּלְיַבֵּשׁ. רַ"שׁ:

כה וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ שְׁתֵּי שְׂדוֹת וְיֵשׁ לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת בְּתוֹךְ הַשְּׁתַּיִם. וְאִם אָמַר לוֹ שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָן אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, דְּלֹא מָכַר הַשָּׂדֶה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁבֵּינֵיהֶן, אַף כָּאן שָׂדֶה אַחַת מָכַר לוֹ וְלֹא שְׁתֵּי שָׂדוֹת. וּמְחַצַּת קָנִים וְכוּ' חֲשׁוּבִין שָׂדֶה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. רַ"שׁ:

כו **בְּטִיט**. וְאַף עַל גַּב דְּמֻחְבָּרָא לְאַרְעָא. גְּמָרָא. דְּכֵיוָן דְּטוּחָה בְּטִיט אֵינָהּ מִטַּלְטֶלֶת עוֹד וַחֲשִׁיבָה וְיֵשׁ לָהּ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וַהֲרֵי זֶה כְּמוֹכֵר הַשָּׂדֶה שֶׁלֹּא מָכַר אֶת הַבַּיִת כּוּ'. רַ"שׁ [וְזֶה לְפִי הַגִּרְסָא בָּרַ"ב כָּאן: שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה בְּטִיט, וּלְעֵיל בְּמִשְׁנָה ח' גָּרַס: שֶׁעֲשׂוּיָה בְּטִיט. וְכֵן בְּאוֹת כ"ז לְקַמָּן, וְכֵן בְּאוֹת כ"ג לְעֵיל]:

כז וְזֶה לְשׁוֹן הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף, וְאַף עַל גַּב דְּמֻחְבָּר בְּטִינָא, כְּלוֹמַר הַכְּלוֹנְסוֹת, כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ טוּחָה וּמְכָסָּה מִלְּמַעְלָה בְּטִיט:

כח **הַבּוֹר**. וְהוּא הַדִּין דּוּת, וְחָדָא מִנַּיְהוּ נָקֵט וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט **הַגַּת**. גַּת שְׁכִיחַ בַּשָּׂדֶה, דְּהַיְינוּ כֶּרֶם בִּכְלָל כְּדִלְעֵיל. אֲבָל בֵּית הַבַּד שְׁכִיחַ בָּעִיר. וּלְפִיכָךְ בְּמוֹכֵר הָעִיר תְּנַן בֵּית הַבַּדִּין וְלֹא תְּנַן גַּת, וּבַשָּׂדֶה תְּנַן גַּת וְלֹא בֵּית הַבַּד:

ל **הֶחָזִיק**. בְּגֵר דְּאֵין דַּעַת אַחֶרֶת מַקְנָה וְאֵין צַד שֶׁיִּקְנֶה אֶלָּא בַּחֲזָקָה, תְּנֵי הֶחְזִיק. אֲבָל בְּאַחִין דְּאִיכָּא נַמֵּי קִנְיָן אִי נַמֵּי חֲזָקָה גְּרוּעָה, תְּנַן זָכוּ:

לא מִשּׁוּם דִּכְשֶׁאֵינָן בִּכְלַל שָׂדֶה הַוְיָן כְּשָׂדֶה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְדָמֵי כִּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, לְהָכִי נָקְטִינְהוּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּהֲווּ כְּאֵין מֵצַר בֵּינֵיהֶן, וְאַף עַל גַּב דְּבוֹר וְגַת הֲווּ רְבוּתָא טָפֵי לְעִנְיַן זֶה כּוּ'. וּבְאַחִין נָקֵט בּוֹר וְגַת וְלֹא נָקֵט הָא דִּשְׁתֵּי שָׂדוֹת, מִשּׁוּם דְּלֹא שַׁיְכָא אֶלָּא בְּדִין חֲזָקָה. אֲבָל

בְּשְׁאָר קִנְיָנִין לֹא שַׁיָּךְ חִלּוּק מֵצַר מַפְסִיק כוּ', דַּהֲוָה כְּנָתַן דְּמֵי כֻּלָּן, דְּקָנָה כֻּלָּן אֲפִלּוּ מֵצַר מַפְסִיק:

לב וְגִדּוּלֵי הֶקְדֵּשׁ נִינְהוּ. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה

משנה א

א מִלְּשׁוֹן זֶה יֵרֵאֶה דַּאֲפִלּוּ לְעֵיל נַמִּי לֹא הֲוּוּ בִּכְלַל מַתָּנָה וְהֶקְדֵּשׁ אֶלָּא הֶחְשֵׁוּב כְּקַרְקַע, לַאֲפוֹקֵי פֵּרוֹת תְּלוּשִׁים וְכָל שֶׁכֵּן מְטַלְטְלִין דְּלֹא, אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁאָמַר הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ הַכֹּל מָכוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **הָעֲבָדִים**. שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְבַעַל הַסְּפִינָה לְהַנְהִיגָהּ וְלִשְׁמֹר פְּרָקְמַטְיָא שֶׁלּוֹ בְּתוֹכוֹ. רַ"שׁ. וּפְשִׁיטָא הֵיא. וְכֵן הָאֲנָתִיקִי כָּל שֶׁכֵּן הֵיא מִן הַמְּרְצוּפִין, אֶלָּא מִשּׁוּם סֵיפָא בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ כוּ' נַקְטִינְהוּ. תּוֹסָפוֹת. וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ג **מָכַר אֶת הַקָּרוֹן לֹא כוּ**'. וַאֲפִלּוּ אִיכָּא דְּמִים יְתֵרִים מִזֶּה רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם דְּלְעוֹלָם אֵין קָרוֹן וּפְרָדוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֶחָד. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ד אֲבָל מָכַר הַפְּרָדוֹת אֲפִלּוּ אֲדוּקִין לֹא מָכַר הַקָּרוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **הַצָּמֶד**. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא דְּאַיְירִי בְּאַתְרָא דְּקָרֵי לְצַמְדָא צַמְדָא וּלְבָקָר בָּקָר, וְאִיכָּא נַמִּי דְּקָרֵי לַבָּקָר צַמְדָא. דְּאִי בְּאַתְרָא דְּלֵיכָּא דְּקָרֵי לַבָּקָר צַמְדָא, פְּשִׁיטָא צַמְדָא זַבִּין לֵיהּ בָּקָר לֹא זַבִּין לֵיהּ. וְאִי דְּקָרֵי כֻּלְּהוּ נַמִּי לַבָּקָר צַמְדָא, כֻּלְּהוּ זַבִּין לֵיהּ. וּפֵרֵשׁ הָרַ"שׁ דְּבִכְהַאי גַּוְנָא וַדַּאי הַדְּמִים מוֹדִיעִים כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **לֹא כוּ**'. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֲדוּקִים בּוֹ נַמִּי לֹא קָנָה. רַ"שׁ. וְהָר"י הַלֵּוִי פֵּרֵשׁ דְּהָכָא נַמִּי דַּוְקָא כְּשֶׁאֵין אֲדוּקִים, אֲבָל בַּאֲדוּקִים, מְכוּרִים. וְהָכִי מִסְתַּבְּרָא. טוּר:

ז **הַצָּמֶד**. דִּבְרֵי הַכֹּל הוּא. אֶלָּא דִּפְלִיגֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן בְּפֵרוּשָׁא דְּהַהוּא מִלְּתָא. דִּלְרַבִּי יְהוּדָה זְמָנִין מָכַר זְמָנִין לֹא מָכַר, וּלְרַבָּנָן לְעוֹלָם לֹא מָכַר. רַ"שׁ. וּכְלוֹמַר דְּלֹא תַּקְשֶׁה חָכָמִים הֵיכִנוּ תַּנָּא קַמָּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ נִמְכָּר בְּמָאתַיִם זוּז. מַה שֶּׁאֵין כֵּן סֵפֶר תּוֹרָה בְּהֵמָה וּמַרְגָּלִיּוֹת דְּסָבְרֵי חֲכָמִים בְּמִשְׁנָה ט' פֶּרֶק ד' דְּבָבָא מְצִיעָא דְּיֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה, וּמִמֵּילָא דְּהוּא הַדִּין דַּהֲוֵי נַמִּי בְּטוּל מִקָּח, מִשּׁוּם דְּהַוְיָן דְּבָרִים שֶׁהַדַּעַת טוֹעָה בָּהֶן. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ט דְּתַכְשִׁיטֵי חֲמוֹר הֲוּוּ וְקָנֵי לְהוּ הֵיכָא דְּאִיתְנְהוּ. תּוֹסָפוֹת:

משנה ב

י דְּקַסְבַר חֲמוֹר לְרְכִיבָה קָאֵי וְלֹא לְמַשָּׂאוֹי, וְאַבָּעֵי לְהוּ אִי בְּעוֹדָן עָלָיו מַחֲלֹקֶת כּוּ'. וְלֹא אִפְּשִׁיטָא. הֲרִי"ף וְהָרֹא"שׁ. וְהֵינוּ שֶׁהָרַ"ב לֹא פֵּרֵשׁ בַּתְּחִלָּה הַאֵיךְ מַיְרֵי, וְלַסּוֹף מַסִּיק וַאֲפִלּוּ הָיוּ עָלָיו. אֲבָל הוּא מְשַׁעֵם הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **נַחוּם כּוּ**'. סָבַר סְתָם חֲמוֹר לְמַשָּׂאוֹי קָאֵי. פֵּרֵשׁ הָרַ"שׁ, וְקָנָה כֻּלָּן גַּם הָאֲכָף וְהַמַּרְדַּעַת, דְּלִטְעֹן מַשָּׂאוֹי עַל גַּבֵּהּ עֲשׂוּיִין אֲכָף וּמַרְדַּעַת בֵּין לִרְכִיבָה בֵּין לְמַשָּׂאוֹי:

יב לְשׁוֹן הָרַ"שׁ, דִּסְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּהַמּוֹכֵר חֲמוֹר סְתָם כּוּ':

משנה ג

יג וְאַף עַל גַּב דְּבִנְקֵבָה מַיְרֵי, נָקֵט בְּנוֹ, עַל שֵׁם שֶׁהַחֲמוֹר בִּלְשׁוֹן זָכָר הוּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **בּוֹר**. שֶׁל מַיִם הַמְכֻנָּסִים, ר"שׁ:

טו וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם, מִכָּל מָקוֹם הֵיכָא שֶׁאֵינָן חוֹזְרִין וְרוֹצִין לְקַיֵּם הַמַּקָּח, צָרִיךְ הַתְּנָא לְאַשְׁמְעִינַן הַדִּין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"שׁ, דֶּרֶךְ הַיּוֹנִים לְהוֹלִיד שְׁנֵי וְלָדוֹת בְּכָל חֹדֶשׁ זָכָר וּנְקֵבָה, חוּץ מֵחֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁאֵין יוֹלְדוֹת. וְהַנְּהוּ וְלָדוֹת גַּם הֵם לְסוֹף שְׁנֵי חֳדָשִׁים עוֹשִׂין וְלָדוֹת בְּכָל חֹדֶשׁ. וְכָל שְׁנֵי כוּ' שֶׁלֹּא יִבְרְחוּ הָאִמָּהוֹת וְהוּא שׁוֹבְכוֹ לֹא מָכַר, הִלְכָךְ מִסְתָּמָא גַּם בְּרֵכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל זוֹ עִכֵּב עִם הַשּׁוֹבָךְ, דְּזוֹהִי קִיּוּם הַשּׁוֹבָךְ:

יז **שְׁלֹשָׁה נְחִילִין**. כִּי מִתְּשִׁעָה יָמִים לְתִשְׁעָה יָמִים יוֹצֵא מִן כַּוֶּרֶת נְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים וְיוֹשְׁבִין עַל עֲנַף אִילָן, וּמֵבִיא כַּוֶּרֶת חֲדָשָׁה וּמַכְנִיסָן לְתוֹכָהּ. הָרַ"שׁ:

יח מִפְּנֵי שֶׁמִּשְּׁלשָׁה הָרִאשׁוֹנִים וָאֵילַךְ הֵם גְּרוּעִים. וּמִשּׁוּם הָכִי יִקַּח מֵהֶם הַמּוֹכֵר בְּסֵרוּס לְצֹרֶךְ כַּוַּרְתּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר רֵיקָן וְיִפְסִיד, וְלָכֵן יִשָּׁאֲרוּ לוֹ גַּם מִן הַטּוֹבִים קְצָת כּוּ'. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

יט לְפִי שֶׁהוּא לֹא מָכַר לוֹ כַּוֶּרֶת כְּדִלְקַמָּן:

כ אִם הַמְכִירָה הִיא לְעוֹלָם. אִי נַמִּי לְעוֹלְמוֹ שֶׁל מְכִירָה קָאָמַר, דְּהֵינוּ שָׁנָה:

כא **חֲלוֹת כּוּ**'. אִם לָקַח חֲלוֹת דְּבַשׁ. שֶׁהַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת כַּוֶּרֶת אֵין הַחֲלוֹת בִּכְלָל אֶלָּא הַדְּבוֹרִים הָעוֹשִׂים פֵּרוֹת. וְהַלּוֹקֵחַ הַחֲלוֹת מַנִּיחַ שְׁתֵּי חֲלוֹת:

כב כְּדֵי שֶׁלֹּא תֶּחֱרַב כַּוַּרְתּוֹ. שֶׁהוּא לֹא מָכַר לוֹ הַכַּוֶּרֶת. ר"שׁ:

כג ר"שׁ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שְׁתֵּי אֲגֻרוֹפִין. וְהוּא יוֹתֵר נָכוֹן. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְכֵן הוּא בְּפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

כד בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבִכּוּרִים מִשְׁנָה ו' כָּתַב הָרַ"ב דִּמְסָפְקָא לֵיהּ אִי קָנָה קַרְקַע. אֶלָּא דְּהָכָא לֹא נָפְקָא מִנַּהּ בָּזֶה, לְהָכִי סָתַם כָּאן:

כה וּמִלָּה זוֹ דּוֹמָה לַאֲרַמִי. תַּרְגּוּם וְאֶכֹּת אוֹתוֹ טָחוֹן [דְּבָרִים ט], וְשִׁפִּית יָתֵיהּ:

כו וּכְגוֹן שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַגָּזַע לְאֵילָן כְּשִׁעוּר הַמְפֹרָשׁ לְפָנֵינוּ. הָרַ"שׁ. וְכָתַב הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף, וְאַף עַל פִּי שֶׁעַל הַלּוֹקֵחַ לְהָבִיא רְאָיָה כִּי הוּא הַמּוֹצִיא, מֵיהַת מַיְתֵי לֵיהּ לִידֵי דִּינָא וְדַיְנָא:

כז פֵּרוּשׁ אוֹרֶה, מְלַקֵּט. כְּמוֹ [תְּהִלִּים פ] וְאָרוּהָ כָּל עוֹבְרֵי דָּרֶךְ:

כח שֶׁתְּהֵא רְאוּיָה הַמַּחֲרֶשָׁה לַחְרֹשׁ בֵּינָתַיִם. הָרַ"שׁ:

כט דַּחֲשִׁיבֵי מְפֻזָּרִים כִּדְאִשְׁכְּחָן בְּכֻלְּאַיִם סוֹף פֶּרֶק ד' כוּ'. וְאַף עַל גַּב דְּהָתָם פְּסְקוּ הָרַמְבַּ"ם וְהָרַ"ב כְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּסַגִּי בִּשְׁמֹנָה עַל שְׁמֹנָה, כָּתַב הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף דְּצָרִיךְ לוֹמַר דְּשִׁעוּרָא דְּכֻלְּאַיִם וְדִקְנְיָה אֵינָם שָׁוִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל **יְשַׁפֶּה**. דְּכֵיוָן דְּאֵין נְטוּעִין בְּשֶׁל מוֹכֵר כִּי אִם בְּקַרְקַע שֶׁל לוֹקֵחַ, וְהַמּוֹכֵר לֹא שִׁעְבֵּד לוֹ קַרְקַע שֶׁלּוֹ, אֵינוֹ מַנִּיחָן לִכְנֵס בְּשֶׁלּוֹ, מֵאַחַר שֶׁמַּזִּיקִין לוֹ. רַ"שׁ:

משנה ה

לא **גַּסָּה**. בְּגַסָּה אֵין דֶּרֶךְ לִמְכֹּר אֶלָּא כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֲבָל בְּדַקָּה דֶּרֶךְ לִמְכֹּר הָרַגְלִים עִם הָרֹאשׁ, דְּלֹא חֲשִׁיבִי כֵּלִי הַאי. וְכֵן הַכָּבֵד עִם הָרֵאָה, אֲבָל אִפְּכָא לֹא, שֶׁהֶחְשׁוּב אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא טָפֵל לְשֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

לב הוּא הַדִּין בְּכָל הַשְּׁנוּיִים בְּפִרְקִין הַלָּלוּ, שֶׁאִם יֵשׁ מִנְהָג יָדוּעַ יָדוּעַ שֶׁהוֹלְכִין אַחֲרָיו. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג אֲבָל הַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ, קָנָה הִיא רֵאָה עִם הַלֵּב:

משנה ו

לד **אַרְבַּע**. מִנַּיְנָא לֹא לְמֵעוּטֵי מִידֵי אָתָא. אֶלָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁצָּרִיךְ לָתֵת טַעַם לְכָל הָאַרְבַּע לָמָּה הֵם חֲלוּקִים זֶה מִזֶּה. רַ"שׁ:

לה כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דְּלֹא נִתְאַנָּה בְּדָמִים כְּלָל, אֲפִלּוּ הָכִי הֲוֵי כְּאוֹנָאָה, לְפִי שֶׁיֵּאמַר דְּלֹא נִיחָא לֵיהּ בְּרָעוֹת אֲפִלּוּ בְּזוֹל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לו **יָפוֹת**. שֶׁהִטְעָהוּ הַלּוֹקֵחַ וְאָמַר לוֹ חִטִּין הַלָּלוּ נֶחְשָׁבִים רָעוֹת בָּעִיר הַזֹּאת וּבַעֲבוּר זֶה מְכָרָן, וְאַחַר כָּךְ מָצָא שֶׁהָיוּ מְחֻשָּׁבִין אוֹתָן לְיָפוֹת. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

לז **שְׁחֻמְתִּית**. עוֹשֶׂה קֶמַח מְרֻבֶּה. וּלְבָנָה עוֹשָׂה הַפַּת יוֹתֵר נָאָה וְיָפָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

לח לְפִי שֶׁהוּא צָרִיךְ עַכְשָׁיו לְחֹמֶץ:

משנה ז

לט כֵּן הִיא בָּר"ש, בְּבֵי"ת. אֲבָל לֹא נָקַט מֵרְשׁוּת הָרַבִּים. וּבַרַמְבַּ"ם כָּתַב מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְסִמְטָא, בְּלָמֶ"ד כוּ':

מ לְפִי שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַנִּיחָן שָׁם:

מא וּמִלְּתָא בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ הִיא. הָרַ"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מב וְאַף עַל גַּב דְּמַתְנִיתִין בְּמַשָּׁאוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבִפְשִׁתָּן נַמֵּי מִי לֹא עֲבִידִי שִׁלִּיפֵי רַבְרְבֵי, שְׁאנֵי פִּשְׁתָּן דְּמִשְׁתַּמֵּט, כְּלוֹמַר שֶׁאֶפְשָׁר לְשׁוֹמְטוֹ מְעַט מְעַט וּלְהַגְבִּיהוֹ, וְאֵין בּוֹ טֹרַח. וְלֹא אָמְרוּ מַשָּׁאוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁאֵין צְרִיכִים הַגְבָּהָה אֶלָּא כְּגוֹן טָעוּן שֶׁל אֱגוֹזִים אוֹ פִּלְפְּלִים אוֹ שְׁקָדִים, וְהָיָה גָּדוֹל שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ, וְאִם יַתִּירוּ יִתְפָּרֵד וְיִהְיֶה לוֹ בּוֹ טֹרַח גָּדוֹל. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מג לְשׁוֹן הָרַ"ש, דְּאֵין דֶּרֶךְ לְהַגְבִּיהַּ מִקְחוֹ אֶלָּא כְּדֵי לִטְלוֹ וְלֵילֵךְ:

מד הָרַמְבַּ"ם. וּמְפָרֵשׁ לֵיהּ בְּפִשְׁתָּן שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ וְעוֹמֵד לְתָלֵשׁ, דִּכְתָלוּשׁ דָּמֵי, אֲפִלּוּ הָכִי בִּתְלִישַׁת וְהַגְבָּהַת הַמְקָצָת קָנָה הַשְּׁאָר עַל יְדֵי קִנְיַן הַשְּׁכִירוּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

מה **יַיִן וְשֶׁמֶן**. וְהוּא הַדִּין לְפֵרוֹת. אֶלָּא אַגַּב דְּבָעֵי לְאוֹרוֹיֵי בְּסֵיפָא חַיָּב לְהַטִּיחַ שְׁלֹשָׁה טְפִין נָקַט יַיִן וְשֶׁמֶן. רַ"ש:

מו **וְהוּקְרוּ כוּ'**. לָאו דַּוְקָא. אֶלָּא שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לַחֲזֹר בְּחִנָּם. תּוֹסְפוֹת:

מז דְּאִי שֶׁל לוֹקֵחַ, רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה כְּשֵׁשׁ שְׁנָתוֹת בַּמִּדָּה. וּסְתָמָא תְּנַן אֲפִלּוּ בְּמִדָּה שֵׁשׁ לָהּ שְׁנָתוֹת. וְאִי דְּמוֹכֵר, אֲפִלּוּ מִשֶּׁנִּתְמַלְּאת לֹא קָנָה וַאֲפִלּוּ בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ, דִּכְשֵׁם שֶׁכֵּלָיו שֶׁל לוֹקֵחַ אֵין קוֹנוֹת בִּרְשׁוּת מוֹכֵר, כָּךְ כֵּלָיו שֶׁל מוֹכֵר אֵין קוֹנוֹת בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ:

מח הָרַמְבַּ"ם. וּלְאַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ הָכִי לֹא קָנָה אֶלָּא אִם כֵּן הַמִּדָּה אֵינָהּ שֶׁל מוֹכֵר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מט הָרַ"ש. וְתֵימַהּ, דְּאִם כֵּן אַמַּאי שָׁבִיק יָקְרָא וְזוֹלָא דְּאִירֵי בָּהּ. וּפֵרֵשׁ רִיבַ"ם, שֶׁדֶּרֶךְ הַסַּרְסוּר לִמְדֹּד בְּשָׂכָר, וְנִשְׁבְּרָה עַל יְדֵי הַמִּדִּידָה וּבְלֹא אֹנֶס. תּוֹסָפוֹת:

נ **שֶׁל מוֹכֵר**. לְפִי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

נא אֲבָל בְּחִיּוּב הַפֶּנְדִּיוֹן, לֹא קַשְׁיָא, דְּכֵיוָן שֶׁעִכְּבוֹ הַחֲנָוָנִי בְּיָדוֹ נִתְחַיֵּב בַּחֲלִיפָיו וּבְתַשְׁלוּמִין גְּמוּרִים כוּ'. דְּאִם הָיָה מַחֲזִיר אוֹתוֹ הַפֶּנְדִּיוֹן עַצְמוֹ הָכִי נַמֵּי דְּפָטוּר. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

נב **שֶׁעַל מְנָת כו'**. וְאֲפִלּוּ צְלוֹחִית שֶׁלָּקַח לְמֹד בָּהּ לַאֲחֵרִים לֹא מְחַיֵּב בֵּיהּ רַבִּי יְהוּדָה, דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּלֹא הֲוֵי אֶלָּא שׁוֹאֵל, וְכִי מַחֲזִירוֹ לְמָקוֹם שֶׁשְּׁאָלוֹ מִשָּׁם דַּי. גְּמָרָא:

נג **וּמוֹדִים כו'**. הֵיכָא דְּלֹא נְטָלָהּ לְמֹד בָּהּ לַאֲחֵרִים אֲפִלּוּ נְטָלָהּ לְמֹד לַתִּינוֹק כו', וְאִם כֵּן לֹא אַפְקָהּ מֵרְשׁוּת בְּעָלִים, וּמִשּׁוּם הָכִי פָּטוּר מִן הַצְּלוֹחִית. רַ"שׁ:

משנה י

נד **חִלּוּף כו'**. סִיטוֹן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. דְּכֵיוָן שֶׁמּוֹכֵר תְּדִיר אֵין הַמַּשְׁקֶה נִקְרָשׁ בְּתוֹכוֹ. אֲבָל בַּעַל הַבַּיִת כו'. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

נה **חֲנָוְנִי כו' בַּשַּׁבָּת**. וַאֲפִלּוּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מוֹדֶה. רַ"שׁ וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף:

נו כְּמוֹ וּמָחָה ה' דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים [יְשַׁעְיָה כה]. רַ"שׁ:

נז כְּבָשָׂר וְשָׁמֶן וּדְבַשׁ וְדָג מָלִיחַ, מִפְּנֵי שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ מֵהַלְּכְלוּךְ וּמַכְבִּיד הַמִּשְׁקָל. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

נח לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן בֵּית קִבּוּל נִדְבָּק בָּהֶן יוֹתֵר. הָרַ"שׁ:

משנה יא

נט **בַּיְבֵּשׁ**. כְּגוֹן פֵּרוֹת כַּמּוֹן וּפִלְפְּלִין אֵין צָרִיךְ לְקַנֵּחַ, שֶׁלֹּא נִדְבַּק בָּהֶן מְאוּמָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ס וְהוּא הַדִּין לַעֲשָׂרָה לִיטְרִין בְּיַחַד, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא, הֶכְרֵעַ אֶחָד לְכֻלָּם. וּמוֹקֵי לָהּ בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַכְרִיעַ:

סא מְשׁוּם דְּנָפִישׁ יוֹתֵר מִדַּאי הֶכְרֵעַ טֶפַח בְּדָבָר קַל. נִרְאֶה לִי. הָרֹא"שׁ:

סב **נוֹתֵן כו'**. דְּאָמַר קְרָא [דְּבָרִים כה] אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק. וְצֶדֶק מְיַתֵּר הוּא, לְמִדְרָשׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵיפָה שְׁלֵמָה מְדַדְתָּ, צַדֵּק מִשֶּׁלְךָ וְתֵן לוֹ. גְּמָרָא:

סג וְכֵן הַגְּרָמָה דִּשְׁחִיטָה לְשׁוֹן הַכְרָעָה וְהַטָּיָה הִיא, שֶׁמַּטֶּה הַסַּכִּין חוּץ לִמְקוֹם שְׁחִיטָה. הָרַ"שׁ:

סד מִדְּלֹא קָתָנֵי אֶחָד מַעֲשָׂרָה כו', דַּיְקִינַן לָהּ בַּגְּמָרָא דַּחֲסוּרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, אֶחָד מַעֲשָׂרָה לַעֲשָׂרָה כו'. וְנִרְאֶה מִפְּנֵי שֶׁהַלַּח נִדְבָּק יוֹתֵר וְאֵינוֹ מַטִּיף לוֹ הַכֹּל, צָרִיךְ לְהוֹסִיף לוֹ יוֹתֵר מִבְּיָבֵשׁ. הָרַ"שׁ:

סה וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁמּוֹחֲקִים, נַמִּי אִי אֶפְשָׁר לִמְחֹק כָּל כָּךְ בְּצִמְצוּם. הָרַ"שׁ:

סו **בַּדַּקָּה**. דְּמַפְסִיד מוֹכֵר מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְחֹק כָּל כָּךְ, וּבַגַּסָּה מוֹחֵק יוֹתֵר כו'. רַ"שׁ:

סז מִדְּכְתִיב אֵיפָה כו' וְצֶדֶק, לְאַטְפוּיֵי אָתָא, מִכָּל מָקוֹם, שֶׁאַף זֶה יָכוֹל לָבֹא לְרַמָּאוּת. דְּאִיכָּא דְּחָזֵי בַּמִּדִּידָה וְלֹא יָדַע לֹא בַּפָּחוֹת וְלֹא בַּתּוֹסֶפֶת, וְיֹאמַר כָּךְ הַמִּנְהָג. הָרַ"שׁ:

פרק ו

משנה א

א אֶלָּא הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

ב **חַיָּב כּוּ'**. וְהָנֵי מִלֵּי דְּלֹא צִמְחוּ מֵחֲמַת עַצְמָן. אֲבָל מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁלָּקוּ בַּבָּרָד אוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ, אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. הָרִי"ף. וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן פְּשִׁיטָא. וְנִרְאֶה לִי דְּאַשְׁמְעִינַן דְּלֹא מָצֵי אָמַר לֵיהּ הַב לִי חִטַּי וְאַחְזִיר לָךְ דְּמֵיהֶם. בֵּית יוֹסֵף:

משנה ב

ג לְפִי גְּרֵסַת הָרַ"ב, הַמְקַבֵּל, לֹא הָיָה צָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַלּוֹקֵחַ, דְּהוּא הַמְקַבֵּל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד כְּלוֹמַר דְּמַתְנִיתִין דְּתָנַן מִסְפָּר גָּדוֹל, לָאו דַּוְקָא, אֶלָּא הוּא הַדִּין מִסְפָּר קָטָן, וְלֹא אָמְרִינַן דְּמִסְפָּר קָטָן מַקְפִּיד וְרוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם טוֹבִים. וְכֵן כָּתְבוּ הָרַ"שׁ וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף וְהַטּוּר, דְּהוּא הַדִּין אַחַת לְעֶשֶׂר. וּקְצָת קָשֶׁה מִפֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ב' דְּאַצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי מִסְפָּר קָטָן וְאִי לָאו הָכִי הָוֶה אָמֵינָא דְּלֹא, וְאִם כֵּן הָכָא נַמִּי אֵימָא דְּאֵין הָכִי נַמִּי דְּלֹא:

ה כְּמוֹ וְאֶת פִּרְיָהּ יִקּוֹסֵס וְיִבֵּשׁ [יְחֶזְקֵאל ז]. הָרַ"שׁ:

ו צָרִיךְ לוֹמַר מַרְתֵּף זֶה שֶׁל יַיִן כּוּ' אֲבָל בְּיַיִן סְתָם וְלֹא אָמַר לְמַקְפָּה, פְּלִיגֵי אֲמוֹרָאֵי בַּגְּמָרָא. וּפָסְקוּ הַפּוֹסְקִים כְּמַאן דְּאָמַר דְּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר לְמַאָה. וְהָכִי אוֹקְמָהּ הָרִי"ף לְמַתְנִיתִין:

ז כְּלוֹמַר שֶׁשּׁוֹאֲבוֹת הַיַּיִן לְפִי שֶׁמַּזִּיעוֹת אוֹתוֹ דֶּרֶךְ דְּפָנוֹתֵיהֶן:

משנה ג

ח דְּאִיכָּא לְמֵימַר כֻּלָּיו גָּרְמוּ. הָרַ"שׁ:

ט דְּבָהֲכִי מַיְרֵי כְּדִמְפָרֵשׁ הָרַ"ב בַּסֵּיפָא וְאִם יָדוּעַ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **מַחְמִיץ**. בְּכָל שָׁנָה. רַ"שׁ:

יא **מְבֻשָּׁם**. שֶׁיִּתְקַיְּמִים כְּדַרְכָּן הַמִּתְקַיְּמִין. רַ"שׁ:

יב **עַד הָעֲצֶרֶת**. קָשֶׁה דְּהָא בְּכֻלָּיו דְּלוֹקֵחַ אַיְרִינַן כּוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּוַדַּאי אִם נִמְצָא חָמֵץ מָצֵי אָמַר לֵיהּ קַנְקַנְךָ גָּרְמוּ. אֲבָל הָכָא לֹא אַיְרֵי בְּהָכִי אֶלָּא אַשְׁמְעִינַן דְּצָרִיךְ לִתֵּן לוֹ יַיִן הָרָאוּי לְהִתְקַיֵּם עַד הָעֲצֶרֶת. תּוֹסְפוֹת. וְכֵן כָּתְבוּ הַטּוּר וְהָרֹא"שׁ. וּבָרַ"שׁ לֹא נִרְאֶה כֵּן. וְהַבַּיִת יוֹסֵף לֹא הֶעְתִּיק מִכָּל זֶה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְהוּא שֵׁם מֻרְכָּב, שַׁתָּא קַדְמֵיתָא. עָרוּךְ:

יד **שָׁלֹשׁ שָׁנִים**. מִשָּׁנָה דְּקוֹדֶם אֶשְׁתַּקַד, דַּהֲוָה לְהוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים עִם שָׁנָה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בָּהּ. רַ"שׁ:

משנה ד

טו **לִבְנוֹת.** דְּלָא טָרִיחַ בִּבְצִיר מֵאַרְבַּע עַל שֵׁשׁ. אֲבָל לַחֲלֹקֶת אַחִין אוֹ שֻׁתָּפִין בְּאַרְבַּע עַל אַרְבַּע הֲוֵי בַּיִת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **בַּיִת כּוּ'.** גְּמָרָא, וְלִתְנֵי בַּיִת חֲתָנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ. מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן, דְּלָא דַּרְכָּא דְּחַתְנָא לְמֵידָר בֵּית חֲמוֹתֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז **הָרוֹצֶה כּוּ'.** אִיכָּא דְּאָמְרֵי בַּגְּמָרָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא נַמֵּי מוֹדֶה בָּזֶה, אֶלָּא שֶׁסְּבִירָא לֵיהּ שֶׁלִּפְעָמִים אָדָם עוֹשֶׂה דִּירָתוֹ רֶפֶת בָּקָר. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יח **וּבְשֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן קָאָמְרֵי, כַּכָּתוּב בִּמְלָכִים א' ו'.** דְּאִלּוּ בַּיִת שֵׁנִי תְּנַן פֶּרֶק ד' דְּמִדּוֹת שֶׁהָיָה גָּבְהוֹ אַרְבָּעִים. וְאִם תֹּאמַר אִי הָכִי לֵיזַל בָּתַר אוֹתוֹ בִּנְיָן. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין לָנוּ לֵילֵךְ אֶלָּא אַחַר הַפָּחוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

יט **בּוֹר.** דָּוְקָא נָקֵט בּוֹר, דְּאִלּוּ חֶדֶר דַּרְכּוֹ לִכָּנֵס שָׁם בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ גְּמָרָא. דְּמִשּׁוּם גְּנֵבָה שֶׁלֹּא יִגְנֹב חֲפָצָיו שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת לֹא חָיְשִׁינַן, שֶׁהָאִשָּׁה מְשַׁמֶּרֶת הַבַּיִת. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

כא לְשׁוֹן הָר"ש, כְּגוֹן יוֹרְשִׁים אוֹ שֻׁתָּפִים שֶׁחִלְקוּ וְנִתְרַצָּה כּוּ'. עַד כָּאן. אֲבָל בְּלוֹקֵחַ גִּנָּה לִפְנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, נִרְאֶה דְּאֵין צָרִיךְ לִרְצוּי, אֶלָּא מִמֵּילָא יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ, דְּהָכָא נַמִּי אִיכָּא לְמֵימַר דִּבְעַיִן יָפָה מָכַר כְּמוֹ בְּבוֹר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב וְכֵן בְּמַתְנִיתִין תְּנַן לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת וְאֶפְשָׁר דְּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה נִכְלַל גִּנָּה בְּשֵׁם שָׂדֶה. וְעַיֵּן מִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ד' [בָּרַע"ב ד"ה בֵּית הַשִּׁלְחִין]:

כג **תַּגָּרִין.** לְקָנוֹת מֵיָּרְקוֹת גִּנָּתוֹ. ר"ש:

כד **אַחֶרֶת.** כְּלוֹמַר לֹא יִכָּנֵס בְּתוֹכָהּ לְכַתְּחִלָּה כְּשֶׁאֵין צָרִיךְ לְזוֹ הַגִּנָּה כְּלוּם, אֶלָּא לְכָנֵס דֶּרֶךְ עֲלֵיהֶ לְשָׂדֶה אַחֶרֶת שֶׁלּוֹ כְּדֵי לְקַצֵּר אֶת דַּרְכּוֹ לְהַכְנָסַת תַּגָּרִין. ר"ש:

כה **נָתְנוּ כּוּ'.** כְּלוֹמַר נָתְנוּ לוֹ בֵּית דִּין דֶּרֶךְ מִן הַצַּד מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם כּוּ'. וְזֶה וְזֶה אֵין רַשָּׁאִים לְזָרְעָהּ הוֹאִיל כּוּ', וּבָחֲרוּ לָהֶם דֶּרֶךְ זֶה עַל יְדֵי בֵּית דִּין. ר"ש. וְהַטּוּר הֶעְתִּיק נָתַן וְכוּ':

כו **וְלֹא כּוּ'.** וְאַף עַל פִּי שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, לְפִי שֶׁהוּא מַרְבֶּה עֲלֵיהֶם הַדֶּרֶךְ, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ אֶלָּא לְצָרֶךְ גִּנָּתוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

כג שֶׁהִשְׁווּהוּ וְתִקְּנוּהוּ לְהִלּוּךְ, וְהַבְּעָלִים יָדְעוּ וְשָׁתְקוּ, אָסוּר לְקַלְקְלוֹ, דְּוַדַּאי לְרַבִּים מָחַל. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בְּטָעוּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט **הַיְחִיד**. לֵילֵךְ אָדָם אֶחָד לַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ. רַ"שׁ:

ל **אַרְבַּע אַמּוֹת**. כְּרוֹחַב עֲגָלָה. רַ"שׁ:

לא **הָרַבִּים**. כְּגוֹן עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַעֲבָר שֶׁבָּאִין דֶּרֶךְ שָׁם מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה. שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, דְּסְתָם דֶּרֶךְ שֶׁבַּתּוֹרָה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, כִּדְיָלְפִינַן מֵעֲגָלוֹת דְּמִשְׁכָּן. רַ"שׁ:

לב לְפָרֵשׁ בְּנְיָנִים לְהַפְסִיד מָמוֹן אֲחֵרִים, אֶלָּא כוּ'. רַ"שׁ:

לג הוֹלְכִין מְעַט וְיוֹשְׁבִין לְנַחֵם הָאֵבֶל אוֹ לְהַרְבּוֹת צַעַר עַל הַמֵּת שֶׁמֵּת וּלְהַרְבּוֹת בִּבְכִי וְלָתֵת אִישׁ אֶל לִבּוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה כִּי חַיֵּי הָאָדָם הֶבֶל כוּ'. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

לד **קָבָר**. וְהֵם לֹא הָיוּ רְגִילִין לִקְבֹּר אֶחָד אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֶלָּא כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה נִקְבָּרִין בְּמְעָרָה אַחַת כָּל אֶחָד בְּכוּחַ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, הִלְכָךְ הַמּוֹכֵר כוּ' מָכַר לוֹ מָקוֹם לִשְׁתֵּי מְעָרוֹת וְחָצֵר בֵּינֵיהֶן וּמָקוֹם הַכּוֹכִין חוּץ מִן הַמְּעָרוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת תַּחַת הַקַּרְקַע לְכָל כָּתְלֵי הַמְּעָרוֹת. וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אַרְבַּע מְעָרוֹת. רַ"שׁ:

לה **עוֹשֶׂה כוּ'**. כְּלוֹמַר עוֹשֶׂה חֲלָלָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב בְּאֹרֶךְ שֵׁשׁ. וְגֹבַהּ הַמְּעָרָה מְפֹרָשׁ בַּתּוֹסֶפְתָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. הָרַשְׁבַּ"ם. וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּלָאו דַּוְקָא אַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב אֶלָּא יוֹתֵר מְעַט. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי הֵיאַךְ הָיוּ מַכְנִיסִין הָאָרוֹן שֶׁהוּא אַרְבַּע אַמּוֹת כוּ':

לו **וּפוֹתֵחַ**. חוֹפֵר בְּכָתְלֵי הַמְּעָרָה וְנִמְצְאוּ פְּתוּחִין לַחֲלָלָהּ. רַ"שׁ: ר"ש

לז **אַרְבַּע אַמּוֹת**. דְּשִׁעוּר אָדָם בֵּינוֹנִי שָׁלֹשׁ אַמּוֹת מִלְּבַד רֹאשׁוֹ וְצַוָּארוֹ. וְעוֹד דַּפֵּי הָאָרוֹן הִצְרִיכוּ אַרְבַּע אַמּוֹת:

לח **וְרוּמָן שִׁבְעָה**. לְהַכְנִיס הָאָרוֹן בְּרֶוַח וְגַם לְהִיוֹת אֲוִיר טָפַח בֵּין הַקַּרְקַע לָאָרוֹן שֶׁלֹּא לְטַמֵּא הָעוֹבְרִין דֶּרֶךְ הַמְּעָרָה. רַ"שׁ. וְקַרְקַע, רְצוֹנוֹ לוֹמַר תִּקְרַת הַכּוּךְ שֶׁהִיא קַרְקַע עוֹלָם. וְהַתּוֹסָפוֹת הֶעְתִּיקוּ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה פּוֹתֵחַ טֶפַח בָּאָרוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לט **שִׁשָּׁה**. וְאַף עַל פִּי דְּגַבְרָא בְּאַמְתָּא יְתִיב, הַיְנוּ כְּשֶׁהוּא לָבוּשׁ, אֲבָל מֵת שֶׁאֵינוֹ לָבוּשׁ כָּל כָּךְ אַף עִם הָאָרוֹן לֹא הָוֵי כִּי אִם אַמָּה. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מ **מִימִין הַפֶּתַח**. מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא שֶׁלֹּא הָיוּ בְּאוֹתוֹ כֹּתֶל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַפֶּתַח, דְּאִם כֵּן הָיוּ תַּחַת הֶחָצֵר וְיִהְיוּ נִדְרָסִין מֵרַגְלֵי נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה וְקוֹבְרֶיהָ כוּ', אֶלָּא שֶׁהָיוּ בִּשְׁנֵי הַזְּוִיּוֹת שֶׁכְּנֶגֶד הַפֶּתַח, חֲצִי כּוּךְ בְּכֹתֶל זוֹ וַחֲצִי כּוּךְ בְּכֹתֶל זוֹ. וְהַיְנוּ מִימִין הַפֶּתַח, כְּלוֹמַר בַּזְּוִיּוֹת שֶׁכְּנֶגֶד יְמִין הַפֶּתַח, וְהָיָה בְּכָל זָוִית פָּנוּי חֲצִי אַמָּה מִזֶּה וַחֲצִי אַמָּה מִזֶּה, שֶׁאֲלַכְסוֹן לֹא יַגִּיעַ לְאַמָּה.

הִלְכָךְ עוֹשֶׂה הַכּוֹכִין שֶׁבַּזָּוִיוֹת בָּעֻמָּק כְּעֵין עֲלִית וְתַחְתִּית כוּ'. וּמִזֶּה מֻכְרָח שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהָרַ"ב וְכֵן הָרַמְבַּ"ם מְפָרְשִׁים בְּדִבְרֵי תַּנָּא קַמָּא שֶׁאֵין מָקוֹם פָּנוּי בַּזָּוִיוֹת, בְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן מְפָרְשִׁים כְּפֵרוּשׁ הָרַ"שׁ שֶׁהָיָה מָקוֹם פָּנוּי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מא **וְקוֹבְרֶיהָ**. כְּלוֹמַר נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה. הָרַ"שׁ:

מב **שְׁתֵּי מְעָרוֹת**. הַךְ מְעָרָה דִּלְעֵיל וְעוֹד מְעָרָה אַחֶרֶת כְּנֶגְדָּהּ, דַּהֲווּ לֵיהּ שְׁתֵּי מְעָרוֹת בֵּין הַכֹּל לֶחָצֵר, וּבְכָל אַחַת יֵשׁ בָּהּ שְׁמֹנָה כּוֹכִין. וְעַכְשָׁיו יוּכְלוּ נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה לָבֹא מִכָּאן וּמִכָּאן מִן הַצְּדָדִין שֶׁאֵין שָׁם מְעָרָה לֶחָצֵר, וְלֹא יִהְיוּ דּוֹרְסִים עַל גַּבֵּי הַמְּעָרוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מג **אַרְבַּע כּוּ'**. וְאוֹתָן כּוֹכִין שֶׁבַּמִּקְצוֹעוֹת שֶׁסְּמוּכָה מְעָרָה לַחֲבֶרְתָּהּ צָרִיךְ לְהַעֲמִיק כוּ'. אִי נַמִּי לִנְפָלִים. וּכְדִלְעֵיל בְּאוֹתָן שֶׁבַּזָּוִיוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מד **לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ**. וְאֵין לְחוּשׁ לִדְרִיסַת נוֹשְׂאֵי הַמִּטָּה כִּדְחָיְשִׁינַן בֶּחָצֵר, דְּהָכָא לֵיכָּא הִלּוּךְ אֶלָּא לְפִי שָׁעָה לְהָבִיא הַמִּטָּה לֶחָצֵר, וְלֵיכָּא לְמִקְפַּד. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ז

משנה א

א כִּדְמוּכָח מִקְּרָאֵי דִּיחֶזְקֵאל מ"ה. צֵא וַחֲשֹׁב חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים מֵאָה עַל חֲמִשִּׁים. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב פֵּרוּשׁ, טְפָחִים:

ג בִּבְנֵי עַצְמוֹ. אֲפִלּוּ לְעָנְיַן רְשׁוּת הַיָּחִיד דְּשַׁבָּת. רַ"שׁ:

ד הִלְכָךְ אֲפִלּוּ אֵינָם מְלֵאִים מַיִם וּרְאוּיִם לִזְרִיעָה. כִּי אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיֵּרֵד לְמַטָּה וְיַחֲרֹשׁ וְאַחַר כָּךְ יַעֲלֶה לְמַעְלָה וְיַחֲרֹשׁ. אֲבָל קַרְקַע הַשָּׁוֶה יִמְּדֹד לוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר אֵינִי רוֹצֶה קַרְקַע שֶׁתְּהֵא מְפֻסֶּקֶת מִסְּלָעִים וּנְקָעִים. וְכֵן מִשְׁמַע לִישְׁנָא דְּאֵין נִמְדָּדִים עִמָּהּ כוּ'. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ מַפְסִיקוֹת כָּל הַשָּׁדֶה כוּ', אֶלָּא שֶׁנִּשְׁאַר רֶוַח בֵּינֵיהֶם שֶׁיּוּכַל לְהַעֲבִיר הַמַּחֲרֹשָׁה כוּ'. הָרֹא"שׁ. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן:

ה **נִמְדָּדִין**. דְּאֵין שָׂדֶה בְּלֹא טְרָשִׁים וּנְקָעִים פּוּרְתָּא, וּבָטְלֵי לְהוּ. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ דְּעַד אַרְבָּעָה קַבִּין בָּטְלֵי בְּבֵית כּוֹר, וְתוּ לֹא. וְעַיֵּן עוֹד בַּגְּמָרָא:

ו דְּהָכִי מַשְׁמַע, כְּבֵית כּוֹר עָפָר וְלֹא בֵּית כּוֹר עָפָר מַמָּשׁ. רַ"שׁ:

משנה ב

ז **יְנַפֶּה**. וְאַף עַל גַּב דְּאֵין אוֹנָאָה לְקַרְקַע, הָנֵי מִילֵי כְּשֶׁיִּמְכֹּר לוֹ בְּיֹקֶר יוֹתֵר מִשְּׁתוּת, אֲבָל הֵיכָא דְּמַטְעֵין זֶה אֶת זֶה בַּמִּדָּה, צָרִיךְ לְנַכּוֹת מִן הַדְּמִים. ר"ש. וְלֹא אָמְרִינַן דְּבָטֵל הַמִּקָּח, דְּכָל לוֹקֵחַ וּמוֹכֵר לָאו בְּדַוְקָא מַעֲמִידִים דִּבְרֵיהֶם אֶלָּא לְפִי מִשְׁקָל וּלְפִי מִנְיָן. הַמַּגִּיד:

ח דְּהֵיכִי מַה הוּא מַחֲזִיר לוֹ כוּ' דְּקָאֵי נַמִּי אַהַדְּ דְּרֵישָׁא. אֲבָל בִּנְקָעִים וּסְלָעִים דְּאֵין נִמְדָּדִין עִמָּהּ בְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַפּוֹסְקִים, לְהָרַמְבַּ"ם הֵם שֶׁל לוֹקֵחַ בְּלֹא דָּמִים, וְלָרַ"שׁ נִשְׁאֲרוּ לַמּוֹכֵר. וְכֵן הִסְכִּים הָרֹא"שׁ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ט גְּמָרָא. וְדַוְקָא בְּעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ, דְּאִי לָאו הָכִי קַשְׁיָא רֵישָׁא דְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל, אֶלָּא דִּלְעֵיל בְּאֵינוֹ עוֹמֵד בְּתוֹכָהּ כוּ'. תּוֹסָפוֹת וְהָרֹא"שׁ:

י אֲבָל פִּחֵת יָתֵר מֵרֹבַע לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם עֲשִׂיַּת חֶשְׁבּוֹן אֶלָּא יְנַכֶּה לוֹ מִן הַדָּמִים, דְּכֵיוָן דְּלֵיכָּא בְּהַאי שָׁדֶה טָפֵי, לֵיכָּא לְחִיּוּבֵיהּ לִתֵּן לוֹ מִשָּׂדֶה אַחֵר. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יא כְּלוֹמַר וְתָנֵי הָכִי. דְּהָכִי מְתָרְצוּ לָהּ בַּגְּמָרָא, תָּנֵי לֹא כוּ':

משנה ג

יב וְיֵד הַמּוֹכֵר שֶׁהוּא מֻחְזָק בַּקַּרְקַע שֶׁלּוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה כוּ'. ר"ש. וּמַשְׁמַע שֶׁאֲפִלּוּ עֲדַיִן לֹא נָתַן הַלּוֹקֵחַ אֶת הַמָּעוֹת. וְכֵן כָּתַב הַמַּגִּיד. וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁהַמִּקָּח נִגְמַר וְנִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם חוֹבוֹ כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יג כֵּיוָן דְּהָרְאָה לוֹ הַמְצָרִים, כְּשָׂדֶה זוֹ סְתָמָא דָּמֵי, כְּמוֹת שֶׁהִיא, אֶלָּא דְּאַהֲנֵי בֵּית כּוֹר שֶׁיְּהֵא קָרוֹב לְבֵית כּוֹר שֶׁאֵינוֹ חָסֵר אוֹ יָתֵר מִשְּׁתוּת. הָרַ"שׁ:

יד כְּרַב הוּנָא בַּגְּמָרָא. וּמְפָרֵשׁ הָרַ"שׁ דְּמַשְׁמַע לֵיהּ מִדְּקָתָנֵי עַד שְׁתוּת יְנַכֶּה דְּעַד וְלֹא עַד בִּכְלָל, וּמִשּׁוּם הָכִי מְפָרֵשׁ בְּפָחוֹת מִשְּׁתוּת דְּקָתָנֵי דְּהָכִי קָאָמַר אִם פִּחֵת כּוּ'. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב הָכִי גָּרְסִינַן כוּ', כְּלוֹמַר לַאֲפוֹקֵי מִגִּרְסַת הַתּוֹסָפוֹת פָּחוֹת שְׁתוּת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

טו **יְנַכֶּה**. מִן הַדָּמִים. וְאִם הוֹתִיר יַחֲזִיר לוֹ קַרְקַע. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

טז וּמַאי מְשַׁמְּנִין. הַשְׁמֵן יְהֵא בֵּינֵיהֶן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יז וְהַר"י בַּר בְּרוּךְ פֵּרַשׁ, וְנוֹתֵן לוֹ בְּדֶמֵי חֶצְיָהּ לְרוּחַ דָּרוֹם בֵּין שֶׁהוּא כָּחוּשׁ אוֹ שָׁמֵן, בְּהַשְׁוָאַת חֶלְקִים בְּעִלּוּי וְגֵרְעוֹן קַרְקַע. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יח וּבֶן חֲרִיץ הוּא סָמוּךְ לַגָּדֵר וַאֲחוֹרָיו הַחֲרִיץ. ר"ש:

יט וְנִמְשֶׁכֶת מְעַט לְאַחֲרֶיהָ וְקוֹפֶצֶת. לְשׁוֹן הָרַ"שׁ:

כ וּכְשֶׁהֵם שְׁנַיִם אֵינָם יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס בַּקָּטָן לְמַעוּט רָחְבוֹ. וְלֹא תִּקְפֹּץ לְרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲרִיצִין. הָרַמְבַּ"ם:

כא **שִׁשָּׁה טְפָחִים**. רָחְבוֹ בְּאֹרֶךְ כָּל הַשָּׂדֶה. רַ"שׁ:

פרק ח

משנה א

א **וּמַנְחִילִין**. וְהַאי דְּלֹא קָתָנֵי יֵשׁ נוֹחֲלִין זֶה אֶת זֶה מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי סֵיפָא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין, תָּנָא נַמִּי רֵישָׁא נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין. רַ"שׁ:

ב מִדְּשָׁנֵי קְרָא בְּדִבּוּרֵיהּ וְלֹא אָמַר וּנְתַתֶּם כִּדְאָמַר בְּכָל הַפָּרָשָׁה גַּבֵּי הָאַחִין, שְׁמַע מִנַּהּ דְּאָתָא לְאַשְׁמְעִינַן שֶׁיֵּשׁ אֶחָד הָרָאוּי לִירֹשׁ תֵּכֶף אַחַר הַבֵּן, וּמַאן נִיהוּ, אָב. דְּאִלּוּ אַחִין הָא כְּתִיבִי. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

ג כְּלוֹמַר מִדְּלֹא כְּתִיב הַעֲבָרָה גַּם כֵּן בְּאַחִין. תּוֹסָפוֹת:

ד **מִן הָאָב**. כְּגוֹן רְאוּבֵן וְיוֹסֵף בְּנֵי יַעֲקֹב, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מִלֵּאָה וְרָחֵל יוֹרְשִׁים זֶה אֶת זֶה, בִּשְׁבִיל שֶׁהֵן אַחִין מִן הָאָב. וּכְגוֹן שֶׁמֵּת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. אֲבָל אִם יַעֲקֹב חַי, הוּא קוֹדֵם כְּדִתְנַן לְקַמָּן. רַ"שׁ:

ה **הָאִישׁ**. אַיְדֵי דְּסֵיפָא תָּנֵי הָאִישׁ, אַף עַל גַּב דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי הַבֵּן. סְמַ"ע:

ו קָשֶׁה לָמָּה לִי קְרָא, אָטוּ נְכְסֵי נָשִׁים יְהִיוּ הֶפְקֵר. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּבֵן אִצְטְרִיךְ לֵיהּ, לְפִי שֶׁנִּפְטֶרֶת נַחֲלָה עַל יְדֵי הַבֵּן. תּוֹסָפוֹת:

ז וּכְשֶׁנִּשֵּׂאת אִמָּהּ לְאָבִיהָ הָיוּ לָהּ אַחִין לְאִמָּהּ שֶׁל בַּת זוֹ, שֶׁיִּירְשׁוּ נַחֲלַת אֲבִיהֶן דְּלֵיכָּא הֶסֶבַת נַחֲלַת אֵם לְאָב בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, דְּלֹא קָפִיד קְרָא אֶלָּא שֶׁבִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין לֹא תְּהֵא רְאוּיָה לִירֹשׁ נִכְסֵי אָבִיהָ. וּמִיהוּ אַחַר כָּךְ מֵתוּ אַחֶיהָ, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיהָ וְיָרְשָׁה אוֹתָן, וּמֵתוּ הָאֵם וְהָאָב וְלֹא הָיוּ לָהֶם כִּי אִם בַּת אַחַת וִירַשְׁתָּן. רַ"שׁ. אֵין לִי אֶלָּא בַּת, בֵּן מִנַּיִן, קַל וָחֹמֶר כו'. גְּמָרָא:

ח וְלֹא כְּתִיב שְׁנֵי מַטּוֹת. הָרַ"שׁ:

ט דִּכְתִיב וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. וּכְתִיב נַמִּי שְׁאֵרָהּ וְגוֹ' לֹא יִגְרַע. הָרַ"שׁ. וְהֵינוּ אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר שְׁאֵר זוֹ עוֹנָה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

י גָּרַע וְי"ו מִנַּחֲלָתוֹ. וְלַמָּ"ד מִלְּשָׁאֵרוֹ וּמוֹסִיפִים שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ תֵּבָה אַחַת, וְהֵיא, לוֹ:

יא דְּעִקַּר פַּשְׁטֵיהּ הָכִי מַשְׁמַע, וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשְׁאֵרוֹ, לְאִשְׁתּוֹ, וְנִדְרְשָׁה הָכִי, וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ אִם יָמוּת, לְשְׁאֵרוֹ, וְיָרַשׁ, כְּלוֹמַר וְגַם הוּא יִירַשׁ אֶת שְׁאֵרוֹ כוּ', תַּלְמוּד לוֹמַר כוּ', דְּאוֹתָהּ מְיֻתָּר וְאָתָא לְגִלּוּי אַרִישָׁא דְּגוֹרְעִין כוּ'. הָר"שׁ:

יב **וּבְנֵי אֲחִיוֹת**. בְּנֵי דִּינָה נוֹחֲלִין אֶת רְאוּבֵן, שֶׁהֲרֵי דִּינָה יוֹרֶשֶׁת אֶת אַחֶיהָ וּבָנֶיהָ בָּאִין מִכֹּחָהּ. אֲבָל לֹא מַנְחִילִין לִרְאוּבֵן, שֶׁהֲרֵי רְאוּבֵן מִכֹּחַ אֲחוֹתוֹ דִּינָה בָּא לִירַשׁ, וַהֲלֹא דִּינָה עַצְמָהּ אֵין יוֹרַשְׁתָּן כְּדְאָמְרַן דְּהָאֵם אֵין נוֹחֶלֶת אֶת בְּנָהּ. רַ"שׁ:

יג **הָאִשָּׁה כוּ'**. גְּמָרָא, הָא תּוּ לְמָּה לִי, הָא תָּנָא לֵיהּ רֵישָׁא הָאִישׁ כוּ' דְּנוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּאִשָּׁה אֶת בְּנָהּ דּוּמְיָא דְּאֶת בַּעֲלָהּ, מַה הַבַּעַל אֵין יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בַּקֶּבֶר (אִם מֵת הוּא קֹדֶם וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הִיא, יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ וְלֹא יוֹרְשָׁיו), אַף אִשָּׁה כוּ' אֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר לְהַנְחִיל לְאַחִין מִן הָאָב, אֶלָּא יוֹרְשֵׁי אֲבִיהָ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ כוּ'. וַאֲחֵי הָאֵם אַגַּב נָקֵט לְהוּ:

משנה ב

יד **יוֹצְאֵי כוּ'**. מִדִּכְתִיב בֵּן אֵין לוֹ, עַיִן עָלָיו. וְכֵן בְּכֻלָּם כְּתִיב אֵין לוֹ, לְמִדְרָשׁ עַיִן עָלָיו אִם יֵשׁ יוֹצְאֵי יֶרֶךְ, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת יוֹצְאֵי יֶרֶךְ קוֹדְמִין לְשֶׁל אַחֲרָיו. וְכִי הֵיכִי דְּאָמְרִינַן עַיִן עָלָיו לְמַטָּה, הָכִי נַמִּי אָמְרִינַן עַיִן עָלָיו לְמַעְלָה, שֶׁאִם כָּלָה זַרְעוֹ לְגַמְרֵי הַעֲבִירֻנּוּ לְיוֹרְשֵׁי הָאָב לְמַעְלָה וְכוּ':

טו בַּגְּמָרָא יָלִיף לֵיהּ מִקְּרָא. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז רַשַׁ"ל הִגִּיהַּ שְׁצָרִיךְ לוֹמַר אֲחֵי הַמֵּת כוּ'. וְהָכִי קָאָמַר, קוֹדֵם לַאֲחֵי הַמֵּת מִן הָאָב כוּ'. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

יז **שִׁלְשָׁה חֲלָקִים**. יָלְפִינַן לְהוּ בַּגְּמָרָא. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יח כְּלוֹמַר לְבָאֵי הָאָרֶץ נִתְחַלְּקָה הָאָרֶץ כְּפִי הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, שֶׁנִּטְלוּהָ בְּתוֹרַת יְרֻשָּׁה מֵאֲבוֹתֵיהֶם. רַ"שׁ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם. דִּכְתִיב [שְׁמוֹת ו] וְנָתַתִּי אוֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה. כְּלוֹמַר אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם יְרֻשָּׁה. רַ"שׁ:

משנה ד

כ **נְזוֹנוֹת כוּ'**. בִּתְנַאי כְּתֻבָּה. כְּדִתְנַן בְּמַשְׁנָה י"א פֶּרֶק ד' דִּכְתֻבּוֹת:

משנה ה

כא **לֹא יִירַשׁ**. וַאֲפִלּוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה דְּאִם אָמַר עַל מִי כּוּ'. וְאַף עַל גַּב דְּמִמַּיְלָא מַשְׁמַע שֶׁיִּהְיֶה הַשְּׁאָר לְאַחִין, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן לֹא יִירַשׁ, מַשְׁמַע כְּמַתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כב **שֶׁהִתְנָה כּוּ**'. וַאֲפִלּוּ לְמַאי דְּמַסְקִינַן סוֹף פֶּרֶק ז' דְּבָבָא מְצִיעָא דִּבְדָבָר שֶׁבְּמָמוֹן תְּנָאוֹ קַיָּם, אָמְרִינַן בִּגְמָרָא, שָׁאנֵי הָכָא דְּלֹא מָחִיל. וּפֵרְשׁוּ הָרַשְׁבָּ"א וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף, דְּדָבָר שֶׁלֹּא בָּא לְיָדוֹ שֶׁל בֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְמוֹכְרוֹ וְלֹא לְמוֹחֲלוֹ. וַאֲפִלּוּ אִי מָצֵי מָחִיל וַדַּאי לָן דְּלֹא מָחִיל, דְּמַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁשּׁוֹתֵק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכְעִיס אָבִיו הוּא דַּעֲבִיד:

כג **רַבָּה כּוּ**'. עַל יְדֵי שֶׁרַבָּה לְאֶחָד מִעֵט לְאַחֵר. אִי נַמִּי אוֹ אוֹ קָתָנֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר לוֹ לְאַחַר מִיתָתוֹ כְּלוּם לְהוֹרִישׁ לְבָנָיו בְּתוֹרַת יְרֻשָּׁה. ר"ש:

כה **אִישׁ כּוּ' בִּמְקוֹם בַּת כּוּ**'. הָא בֵּן בֵּין הַבָּנִים וּבַת בֵּין הַבָּנוֹת דְּבָרָיו קַיָּמִין, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא הִיא, וַחֲסוּרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, הָאוֹמֵר כּוּ' הָא בֵּן כּוּ' שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר כּוּ'. גְּמָרָא:

כו וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר יוֹרְשִׁים שֶׁבִּמְקוֹם בָּנָיו:

כז **עֲשׂוּי**. מִלְּתָא דְּפִשִׁיטָא הִיא. וּמִשּׁוּם סֵיפָא נָקַט לַהּ, דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן. הָר"ש:

משנה ו

כח וְלֹא פֵּרֵשׁ לְעִנְיַן לְאוֹסְרָהּ לַשּׁוּק. מִשּׁוּם דְּהָכָא בְּמֻחְזָק לָן בַּאֲחֵי כִּדְכָתְבִינַן בְּפֶרֶק ג' דְּקִדּוּשִׁין מִשְׁנָה ח'. וְהִלְכָךְ אֲסוּרָה אֲפִלּוּ שָׁתַק. כֵּיוָן שֶׁמֻּחְזָק לָן בַּאֲחֵי וְלֹא בִּבְנֵי. וּמִיהוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ נַמִּי אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאוֹסְרָהּ, וְסֵיפָא בְּאֵינוֹ מֻחְזָק בַּאֲחֵי וְלֹא בִּבְנֵי. ר"ש:

כט ר"ש. וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה דְּקִדֵּק לִכְתֹּב כֵּן:

ל **אֵינָהּ כְּלוּם**. דְּאַף עַל גַּב דְּצַוָּאַת שְׁכִיב מְרַע קוֹנָה לְאַחֵר מִיתָה, הָנֵי מִילֵּי כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטְרֹף דַּעְתּוֹ עָלָיו, אֲבָל כֹּחַ הַשְּׁטָר לֹא עָדִיף כְּצַוָּאָתוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹת כּוּ'. הָר"ש:

לא **לְאַחֵר**. וְאָמַר לֵיהּ זְכֵה בְּמַה שֶּׁכָּתוּב בְּזֶה הַשְּׁטָר. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ כְּתוּבָה עַל שְׁמוֹ, שֶׁכָּתַב עַל שֵׁם רְאוּבֵן וְאָמַר לְשִׁמְעוֹן זְכֵה בַּמֶּה שֶּׁכָּתוּב בָּהּ, קָנָה. דְּלֹא גָּרַע מִשְּׁאָר צַוָּאָתוֹ שֶׁהִיא כִּכְתוּבָה וְכִמְסוּרָה, וּרְבוּתָא קָתָנֵי לְאַחֵר. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

לב **הַכּוֹתֵב**. בְּבָרִיא אַיְרֵי, דְּדַעְתּוֹ לְאַקְנוּיֵי גּוּף הַקַּרְקַע מֵהַיּוֹם וּפֵרוֹת לְאַחַר מִיתָה, אֲבָל שְׁטָר שְׁכִיב מְרַע אֵינוֹ קוֹנֶה מֵחַיִּים, שֶׁהֲרֵי אֵין דַּעְתּוֹ לִתֵּן בְּחַיָּיו כְּלוּם, וְכֵיוָן דְּמִית תּוּ לֹא מָצֵי לְאַקְנוּיֵי מִידֵי, דְּהָא לֵיתֵיהּ דְּלִקְנֵי נַיְהֲלֵיהּ, וַאֲפִלּוּ רַבִּי יוֹסֵי כּוּ'. רַשִּׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג וּלְפִיכָךְ לֹא דָמֵי לְהָא דִּתְנַן בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ז' דְּגִטִּין, מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה גֵּט וְאֵינוֹ גֵּט, דְּהָתָם לֵיכָּא לְמֵימַר אֶלָּא אִי תְּנָאָה אִי חֲזָרָה. גְּמָרָא:

לד וּמִיהוּ לְרַבִּי יְהוּדָה כְּדְאִית לֵיהּ וּלְרַבִּי יוֹסֵי כְּדְאִית לֵיהּ:

לה פֵּרוּשׁ, אִם יִרְצֶה הַלּוֹקֵחַ. שֶׁאִם אֵינוֹ רוֹצֶה חוֹזֵר בּוֹ וּמְבַטֵּל הַמֶּקַח. דְּכֵיוָן דְּזַבֵּין לֵיהּ סְתָמָא, גּוּף וּפֵרוֹת מַשְׁמַע לֵיהּ לַלּוֹקֵחַ, וְכֵיוָן דְּלֹא יָדַע שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא פֵּרוֹת הֲוֵי לֵיהּ מֶקַח טָעוּת, וְלֹא שַׁיָּךְ הָכָא אֵין אוֹנָאָה לַקַּרְקָעוֹת כוּ'. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לו **שֶׁל יוֹרְשִׁין**. וְלֹא לַמְקַבֵּל מַתָּנָה לְבַדּוֹ. רַ"שׁ:

לז **בָּנִים**. בְּדָלֹא כָּתַב נְכָסִים מֵיְרֵי. רַ"שׁ:

משנה ח

לח **זֶה חָמַר**. הֵיכָא דִּבְנוֹת יוֹרְשׁוֹת מֵהֵיכָא דִּבְנִים יוֹרְשִׁים וְאֵיכָא נַמִּי בָּנוֹת בַּהֲדַיְהוּ, שֶׁהַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת כוּ'. רַ"שׁ:

פרק ט

משנה ב

א **דּוֹחִין כּוּ'**. לָאו לְמֵימְרָא שֶׁכָּל אֶחָד יִדְחֶנּוּ עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה. דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ אִם זָכָר הוּא יִטֹּל כְּזָכָר, וְאִם נְקֵבָה יִטֹּל כִּנְקֵבָה. הִלְכָךְ לְעוֹלָם נוֹטֵל כַּפְּחוּת שֶׁבָּהֶם, וּבִנְכָסִים מְרֻבִּים נְזוֹן כִּנְקֵבָה, וּבִנְכָסִים מֻעָטִים שָׁקִיל עִם הַזְּכָרִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב תִּקְנוּ שֶׁיִּטֹּל כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו כוּ'. דְּהָא מִשּׁוּם גְּרִיעוּתָא דְּעֲבַר הוּא וְלֹא מִשּׁוּם גְּרִיעוּתָא דְּמַקְנֶה, וְאִם כֵּן כִּי דַּעַת הָאָב קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ מַאי הֲוֵי לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה כְּזוֹכֶה, אֶלָּא וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁדַּעְתּוֹ קְרוֹבָה חָשְׁשׁוּ לְטֵרוּף דַּעְתּוֹ. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג **מָאתַיִם**. דִּלְעִנְיַן הָרְוָחָה בִּתּוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ, שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לַחֲזוֹר אַחַר מְזוֹנוֹתֶיהָ כְּזָכָר. גְּמָרָא:

ד וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְנָה כִּי אִם עַל זָכָר לְבַד וְעַל נְקֵבָה לְבַד, נוֹטֵל הַזָּכָר כְּאִלּוּ נוֹלַד לְבַדּוֹ וְהַנְּקֵבָה כְּאִלּוּ נוֹלְדָה לְבַדָּהּ, דְּלֹא עָשָׂה הַלֵּידָה תְּנַאי אֶלָּא רוֹצֶה לִתֵּן מַתָּנָה לְבָנָיו וְרִבָּה לַנְּקֵבָה, וְאַף אִם יָלְדָה תְּאוֹמִים חֲבִיבִים עָלָיו וְרוֹצֶה שֶׁיִּטְּלוּ כְּפִי תְּנָאוֹ. הָרֹא"שׁ:

ה אֲבָל אַנְדְּרוֹגִינוֹס אֵינוֹ נוֹטֵל כְּלָל בְּמָקוֹם בֵּן אוֹ בַּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

י **וּקְטַנִּים**. וְלֹא מַבָּעְיָא גְּדוֹלִים וּגְדוֹלִים דִּפְשִׁיטָא דְּמַחֲלִי אַהֲדֵי, דְּאִם זֶה מִתְעַסֵּק בַּנְּכָסִים הַיּוֹם, גַּם זֶה יִתְעַסֵּק לְמָחָר, אֶלָּא אֲפִלּוּ קְטַנִּים כּוּ' הַגְּדוֹלִים מוֹחֲלִין טוֹרַח מְעַט כְּזֶה לִשְׁכֹּר פּוֹעֲלִים. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

יז **אָמְרוּ**. בִּפְנֵי בֵּית דִּין. דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא חָשְׁשׁוּ הַבֵּית דִּין לַחְלֹק וְהִנִּיחוּ לָהֶם כָּל הַנְּכָסִים, רָאוּ בֵּית דִּין שֶׁיֵּשׁ תּוֹעֶלֶת לַיְתוֹמִים בַּדָּבָר. וּבְכֻלָּם גְּדוֹלִים אֵין חִלּוּק בֵּין בֵּית דִּין לְעֵדִים. הָרֹא"ש:

ח **לְעַצְמָהּ**. וְהוּא דְּלָא שָׁקְלָה מְזוֹנֵי, דְּאִי שָׁקְלָה מְזוֹנֵי, לֹא, דִּתְנַן בְּפֶרֶק י"א דִּכְתֻבּוֹת, אַלְמָנָה נִזּוֹנִית מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן. ר"ש:

ט וְרֵישָׁא שֶׁהִשְׁבִּיחָה לְאֶמְצַע אַשְׁמְעִינַן דְּמַהוּ דְּתֵימָא כֵּיוָן דְּלָאו דַּרְכָּהּ לְמִטְרַח אַף עַל גַּב דְּלֹא פָּרִישׁ כְּפָרִישׁ דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. גְּמָרָא:

משנה ד

י **הָאַחִין כּוּ'**. הָאַחִין שֶׁהֵן שֻׁתָּפִין. שֶׁאִם אֵין שֻׁתָּפוּת יַחַד בִּתְפִיסַת הַבַּיִת, אוֹ שֶׁתָּפִין דְּעָלְמָא שֶׁאֵינָם אַחִים, אֵין שָׁוִין בְּדִין זֶה. וּמִסְתָּמָא מִקְרוּ אַחִין שֶׁתָּפִין כְּשֶׁעוֹמְדִין יַחַד בְּלֹא חֲלֻקָּה אֲפִלּוּ עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת. נְמוּקֵי יוֹסֵף. אֲבָל הָרֹא"ש וְהַטּוּר גָּרְסֵי וְהַשֻּׁתָּפִין, דְּסְבִירָא לְהוּ דְּהוּא הַדִּין בִּשְׁאָר שֻׁתָּפִין. וְכֵן הוּא דַּעַת הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא פֵּרוּשׁ לְפָרוּשׁוֹ, דְּדָוְקָא כְּשֶׁפֵּרְשׁוּ בִּשְׁעַת לְקִיחָתוֹ שֶׁמִּפְּנֵי חֲרִיפוּתוֹ כּוּ' לוֹקְחִים אוֹתוֹ. דְּאִי לָאו הָכִי, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חָרִיף, אִם הַמִּנְהָג לְהַעֲמִיד מִכָּל בָּתֵּי הָעִיר כּוּ', הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. בַּגְּמָרָא:

יב כְּגוֹן שֶׁאָכַל הַמַּאֲכָלוֹת שֶׁהֵם מְפֻרְסָמוֹת בְּרָעָה וְהִתְמִיד בָּהֶם, אוֹ שֶׁעָמַד זְמַן רַב לְחֹם הַשָּׁמֶשׁ אוֹ לַקֹּר. הָרַמְבַּ"ם. וְחֹם הַיְנוּ פַּחִים, מִלְּשׁוֹן עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם [שִׁיר הַשִּׁירִים ב]. נְמוּקֵי יוֹסֵף וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **שׁוּשְׁבִינוּת**. רֵעֶה דָּוִד [שְׁמוּאֵל ב טו] מְתַרְגְּמִינַן שׁוּשְׁבִיני דְּדָוִד. ר"ש. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, הַמָּעוֹת שֶׁמְּשַׁלְּחִין נִקְרָאִים שׁוּשְׁבִינוּת. וְאוֹתָם שֶׁשָּׁלְחוּ הַמָּעוֹת וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הֶחָתָן נִקְרָאִים שׁוּשְׁבִינִים:

יד לְשׁוֹן הָרַ"ש. וְעָנְיָנוֹ נוֹשֵׂא סְעוּדָה:

טו וְאֵין צָרִיךְ לְהַחֲזִיר הַכֹּל בְּנִשּׂוּאֵי הָרִאשׁוֹן, אֶלָּא מְשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד חֶלְקוֹ כְּשֶׁנּוֹשֵׂא. טוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

טז **שָׁלַח כּוּ'**. וּבִסְתָם. דְּהָא בְּסֵיפָא מַפְלִיג בְּמְפֹרָשׁ. ר"ש:

משנה ו

יז **שֶׁכָּתַב**. וְהוּא הַדִּין אִם חִלֵּק עַל פִּיו בְּלֹא כְּתִיבָה, שֶׁאָמַר נְכָסַי לְפְלוֹנִי כוּ'. ר"ש:

יח וְלֹא שָׁמְפַרֵשׁ, דְּמִלְּתָא דְּפְשִׁיטָא הוּא וְלֹא צְרִיכָא לְמֵימַר, שֶׁהִיא מַתְּנַת בָּרִיא. אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, דַּוְקָא כְּשֶׁנּוּכַל לוֹמַר שֶׁבָּא לְהַקְנוֹת הַמַּתָּנָה מֵחַיִּים, דְּהַיְנוּ שֶׁהִקְנָה בְּסָתָם וְלֹא פֵּרֵשׁ לְאַחַר מוֹתוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **אֵין כּוֹ**'. כְּלוֹמַר וְאִם עָמַד חוֹזֵר. וְהוּא שֶׁכָּתַב הָר"ב וּשְׁכִיב מְרַע שֶׁבָּא לִתֵּן מֵחַיִּים כוּ'. וְטַעְמָא דְּחוֹזֵר, דְּלֹא שָׁבִיק נַפְשֵׁיהּ עַרְטִלַּאי:

כ קָאֵי גַּם אַשְׁכִּיב מְרַע שֶׁבָּא לִתֵּן מֵחַיִּים:

משנה ז

כא **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כּוֹ**'. כְּלוֹמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר דְּעַל פִּיו לֹא מַהֲנֵי:

כב דְּהָא מַעֲשֶׂה דִּבְנֵי רוֹכֵל מַתָּנָה בְּמִקְצָת הֲוָאי, וְאִי בְּשִׁכִּיב מְרַע הָא לְכֻלֵּי עָלְמָא בַּעְיָא קִנְיָן כְּדִלְעֵיל. אֶלָּא בְּמִצְוָה מֵחֲמַת מִיתָה הָיְתָה, וְאִם כֵּן עַל כָּרְחָךְ פְּלִיג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲפִלּוּ בְּמִצְוָה מֵחֲמַת מִיתָה. ר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג **רוֹכֵל**. שֵׁם אֲבִיהֶם. ר"ש:

כד וְהַלְוַאי שֶׁתִּקְבְּרֵם אִמָּם. וְרַבָּנָן קָאָמְרֵי דְּלֹא הָיוּ רְשָׁעִים וּלְפִיכָךְ אֵין לוֹמַר שֶׁקִּנְסוּם. בַּגְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה **בְּשַׁבָּת כּוֹ**'. שֶׁלֹּא תִטָּרֵף דַּעְתּוֹ. שֶׁמִּן הַדִּין אֵין יָכוֹל לְקִנּוֹת וּלְכָתוֹב. אֲבָל לֹא בְּחֹל, שֶׁיֵּשׁ תַּקָּנָה בְּקִנְיָן וּכְתִיבָה, וְלָמָּה תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ. רַ"שׁ: ר"ש

כו **אָמְרוּ**. אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִגּוֹ דְּיָכוֹל לְקַנּוֹת וּלְכָתֹב, קַל וָחֹמֶר בְּחֹל, דְּכָל הָרָאוּי לְבִילָה כוּ'. ר"ש:

כז נָקַט כְּכָתוּבִים, מִשּׁוּם קַרְקָעוֹת דְּנִקְנִין בִּשְׁטָר. וְכִמְסוּרִים, מִשּׁוּם מִטַּלְטְלִין דְּנִקְנִין בִּמְסִירָה:

כח וְאַף עַל גַּב דְּקִנְיָן יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם מִקָּח וּמִמְכָּר דְּאָסוּר מִשּׁוּם שְׁבוּת, בִּשְׁכִיב מְרַע הִתִּירוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטָּרֵף דַּעְתּוֹ:

כט **לַקָּטָן**. הוֹאִיל וְאֵין לוֹ יָד לִזְכוֹת לְעַצְמוֹ מָמוֹן שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ, תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיְּהֵא אַחֵר זוֹכֶה וּמְקַבֵּל לְצָרְכּוֹ. וְאֵין זָכִין לַגָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי יָכוֹל לִזְכוֹת בְּעַצְמוֹ:

ל **אָמְרוּ**. מִשּׁוּם דְּזָכִין לוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְכָל שֶׁכֵּן לַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָד לְקַבֵּל וְלִזְכוֹת, וְשָׁלִיחַ נַמִּי מְצֵי מַשְׁוֵי. וְהִלְכָךְ כָּל שֶׁכֵּן דְּזָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. ר"ש:

משנה ח

לא **עָלָיו**. עַל הַבֵּן, כְּתֻבַּת אִשָּׁה אוֹ בַּעַל חוֹב, וְאֵין לוֹ מִמַּה לִפְרֹעַ. ר"ש:

לב **הָאָב**. בְּנָפַל עָלָיו וְעַל אָבִיו קָאֵי. וּלְעִנְיַן עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי יוֹרְשֵׁי מוֹרִישָׁיו. רַ"שׁ:

לג וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"שׁ, בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב, שֶׁהֲרֵי הֵם יוֹרְשִׁים וַדַּאי כוּ' וּכְמֻחְזָקִים דָּמוּ, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב מֻחְזָק בִּנְכָסָיו הָוָה וְאֵלּוּ בָּאִים מִכֹּחוֹ:

משנה ט

לד **וְעַל אִשְׁתּוֹ**. וְאֵין לָהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ. רַ"שׁ:

לה **יַחֲלֹקוּ**. עַיֵּן מִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ד' דִּיבָמוֹת וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לו וְכֵיוָן שֶׁהַנְּכָסִים בְּחֶזְקָתָהּ יְכוֹלָה הִיא לְהוֹרִישׁ שְׁבוּעַת הַכְּתֻבָּה לְבָנֶיהָ אַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא אֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו. תּוֹסָפוֹת. וְהַטּוּר כָּתַב, דְּמַיֵּרֵי בְּיִחֵד לָהּ קַרְקַע כוּ', דְּאֵינָהּ צְרִיכָה לִשְׁבַע:

לז דְּהָא בְּחֶזְקָתָן לָאו לְקַמֵּיהּ קָאֵי, אֶלָּא הָכִי גָּרְסִינַן וּכְתֻבַּת וְכוּ'. רַ"שׁ:

לח **הָאָב**. יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר, אֶלָּא אַיְדֵי דְּבִיבָמוֹת וּכְתֻבּוֹת תָּנֵי הָאָב (עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ), תָּנֵי הָכָא נַמִּי הָכִי:

משנה י

לט הָרַ"שׁ. דְּאִלּוּ הָוָה לָהּ בֵּן מֵאִישׁ אַחֵר, אוֹתוֹ הַבֵּן הוּא יוֹרֵשׁ וַדַּאי בַּחֲצִי הַנְּכָסִים שֶׁל אִמּוֹ, וְיוֹרְשֵׁי הַבֵּן סָפֵק, וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. אֲבָל הַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ עַל זֶה, דְּהָא אֵינוֹ וַדַּאי בַּחֲצִי הַשֵּׁנִי כוּ'. וּמִסְקֵי דַּאֲפִלּוּ הָיָה לָהּ בֵּן מֵאִישׁ אַחֵר, אֶלָּא שֶׁאֵין לָהּ עוֹד בֵּן מֵאָבִי הַבֵּן הַזֶּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מ רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינָם יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מא מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, דִּירֻשַּׁת הַבַּעַל אֵינָהּ מִן הַתּוֹרָה:

מב **מוֹדָה**. מִשּׁוּם דְּנָקֵט תַּנָּא קַמָּא לִישְׁנָא דְּמוּדִים, אָמַר אִיהוּ נַמִּי מוֹדֶה, כְּלוֹמַר וַאֲנִי מוֹדֶה וְחוֹלֵק עָלֶיךָ דִּלְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל כוּ'. רַ"שׁ:

מג לְשׁוֹן מְגֻמְגָּם הוּא. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַ"שׁ, שֶׁכָּל יְמֵי חַיֵּי הָאִשָּׁה לְאַחַר שֶׁמֵּת בַּעֲלָהּ הָיָה כָּל מָמוֹנָהּ בְּחֶזְקָתָהּ, וַהֲרֵי הִיא מִשֶּׁבֶט אֲבִיהָ, וַאֲפִלּוּ כְּתֻבָּתָהּ וְתוֹסַפְתָּהּ שֶׁגָּבְתָה מִבַּעֲלָהּ מִשָּׁבָאוּ לְיָדָהּ הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת שֵׁבֶט אֲבִיהָ, שֶׁהִיא מִתְיַחֶסֶת אַחַר שֵׁבֶט אֲבִיהָ:

פרק י

משנה א

א וְאִלּוּ הַכְּפֵלוֹת כָּל כֶּפֶל בִּכְפֵלַי עַצְמוֹ. וְנִרְאֶה מִבַּחוּץ בֵּין כֶּפֶל לְכֶפֶל כְּעֵין קֶסֶת הַסּוֹפֵר. רַ"שׁ. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, כְּעֵין כֵּלִים כוּ' מִקְלָף שֶׁמְּנַשְּׁבִים בָּהֶם לְהָסִיר הַזְּבוּבִים:

משנה ב

ב **בִּשְׁנַיִם**. אֵין צָרִיךְ לְהַחְתִּים בּוֹ אֶלָּא שְׁנֵי עֵדִים. וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מְקֻשָּׁר צָרִיךְ לְהַחְתִּים בּוֹ שְׁלֹשָׁה, שֶׁכָּךְ תִּקְּנוּ חֲכָמִים. רַ"שׁ:

ג גְּמָרָא. וּפֵרַשׁ רַ"שׁ, הֵטִילוּ חֲכָמִים עָלָיו פְּסוּלָא דְּאוֹרָיְתָא:

ד **אֵין פָּחוּת מִשְּׁנַיִם**. וְיָתֵר נַמִּי לֹא, דְּיַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ה **זוּזִין**. סְלָעִים. דַּרְכּוֹנוֹת. צָרִיךְ עִיּוּן לְמַאי צְרִיכֵי. וּמִשּׁוּם הָכִי הַטּוּר כָּתַב מַטְבֵּעַ פְּלוֹנִי דְּאִינּוּן:

ו **הַתַּחְתּוֹן**. וְלָמָּה אֵין הוֹלְכִין אַחַר הַפָּחוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם, לְפִי שֶׁאֵין הָאֶחָד תָּלוּי בַּחֲבֵרוֹ כְּמוֹ בְּכוֹתֵב זוּזֵי מֵאָה דְּאִינּוּן כּוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

ז שֶׁאֵין לְמֵדִין מִשִּׁיטָה אַחֶרוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הָעֵדִים יְכוֹלִין לְקָרֵב חֲתִימָתָן, וְיָכוֹל אָדָם לְזַיֵּף וּלְהוֹסִיף בֵּינְתַיִם שִׁיטָה אַחַת. גְּמָרָא. וּלְאַפְקוּעֵי מִבַּעַל הַשְּׁטָר לְמֵדִין. וְהַאי וּבְלָבַד כּוּ' לֹא קָאֵי אֶלָּא אַלְמַעְלָה מָנָה וּמִלְמַטָּה מָאתַיִם. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

משנה ג

ח **שֶׁאֵין כּוּ'**. וְלֹא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יִתְּנֶנָּה לָהּ עַד לְאַחַר זְמַן וְיִבָּא לְחַפּוֹת עָלֶיהָ, אוֹ תִּטְרֹף הִיא שֶׁלֹּא כַּדִּין פֵּרוֹת נְכָסִים שֶׁמָּכַר בַּעֲלָהּ בֵּין כְּתִיבָה לִנְתִינָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אִשָּׁה צְרִיכָה לְהָבִיא רְאָיָה אֵימַת מַטִּי גּוּטָא לְיָדָהּ. הָרְאָ"ה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט כְּלוֹמַר וְאֵין צָרִיךְ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם כְּמוֹ בַּמִּשְׁנָה דְּלִקַמָּן. וְלָאו לְמֵימְרָא דְּעַכְשָׁיו זוֹכֶה לַבַּעַל שֶׁיִּהְיֶא פְּטוּר מֵעַכְשָׁיו, דְּהָא לֹא הֲוֵי דּוּמְיָא דְּגֵט שֶׁאֵינוֹ חָל אֶלָּא לִכְשֶׁיָּבֹא לְיָדָהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י גְּמָרָא. דְּחָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא תַּעֲרִים וְתִתֵּן שׁוֹבֵר זֶה לְיַד אִישׁ שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם בַּעֲלָהּ וְתַפְסִיד כְּתֻבַּת אִשְׁתּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁמַּכִּירִין שְׁנֵיהֶם, לֹא חָשׁוּ כֵּלֵי הַאי שֶׁמָּא יֵשׁ עוֹד אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁשְּׁמוֹתָם כִּשְׁמוֹת אֵלּוּ שֶׁלְּפָנֵינוּ. אֲבָל בְּמִלְוָה וּמֶכֶר אֵין צָרִיךְ לְהַכִּיר שְׁנֵיהֶם, דִּשְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אֵין מוֹצִיאִין עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁטַר מֶכֶר. הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה. וּכְלוֹמַר מַה שֶּׁאֵין כֵּן שׁוֹבֵר דְּיָכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ מֵאֵיזֶה יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן שֶׁיִּרְצֶה:

יא **שָׁכָר**. הַגֵּט, דִּכְתִיב וְכָתַב וְנָתַן. וּשְׂכַר הַשּׁוֹבֵר, דִּזְכוּתוֹ הוּא, דְּלֹא תֶּהְדַּר וְתִגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ זְמָנָא אַחֲרִינָא. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב **לְלַוֹּת**. וְנָחוּשׁ שֶׁמָּא כָּתַב לְלַוּוֹת בְּנִיסָן וְלֹא לָוָה עַד תִּשְׁרֵי וְאָתָא לְמִטְרַף לְקוֹחוֹת שֶׁלֹּא כְּדִין. אָמַר רַב אַסִי בִּשְׁטַר אַקְנְיָתָא, דְּהָא שִׁעְבּוּד נַפְשֵׁיהּ. אַבָּיֵי אָמַר עֵדָיו בַּחֲתוּמָיו זָכִין לוֹ. גְּמָרָא:

יג **וְאֵין כּוּ'**. וְאַף אִם בָּא מַלְוֶה לָעֵדִים וְאָמַר לָהֶם אֲנִי מַלְוֶה לִפְלוֹנִי מָנֶה, כִּתְבוּ הַשְּׁטָר וְיִהְיֶה בְּיָדְכֶם וְאִם יָבֹא לָוֶה הַיּוֹם וְיֹאמַר לָכֶם כִּי כֵן הוּא הָאֱמֶת תְּקָנוּ מִמֶּנּוּ וְתִתְּנוּהוּ לִי

וְאִם אֵין תִּקָּרְעוּהוּ, אַף עַל פִּי כֵן אֵין כּוֹתְבִין, לְפִי שֶׁבִּשְׁעַת כְּתִיבָה הוּא שִׂקֵּר וְיֵשׁ לָחוּשׁ אוּלַי מַעֲרִים הוּא. הַמַּגִּיד. וְכֻלָּהּ קְפֵידָא בַּחֲתִימָה הִיא. בֵּית יוֹסֵף:

יד מִשּׁוּם דְּמְקַבֵּל הָעִסְקָא הוּא הַמְבַקֵּשׁ וְרוֹצֶה בָּעִסְקָא יוֹתֵר מִן הַנּוֹתֵן. וְדוּמְיָא דַּאֲרִיסוּת כו' לְקַמָּן:

טו **אַף עַל פִּי כו'**. לְפִי שֶׁאֵינוֹ מַפְסִיד לַלּוֹקֵחַ, שֶׁכְּתִיבַת הַשְּׁטָר אֵין מְחַיֵּב לַלּוֹקֵחַ לִתֵּן מָעוֹת שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, דְּכֵיוָן דְּכוֹתְבִין שְׁטָר לְמוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ, פְּשִׁיטָא שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ נִכְתַּב הַשְּׁטָר. טוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **לְלוֹקֵחַ**. וְאַף עַל פִּי שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַמּוֹכֵר שֶׁהִקְנָה לְפָלוֹנִי שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הַלּוֹקֵחַ וּבָא הַלּוֹקֵחַ שֶׁיִּכְתְּבוּ לוֹ הַשְּׁטָר, אֵין כּוֹתְבִין, דְּלֹא אָמְרִינַן סְתָם קִנְיָן לְכְתִיבָה עוֹמֵד שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. הָרַמְבַּ"ן. וְלַפּוֹסְקִים דְּעוֹמֵד לִכְתִיבָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, יֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי גַּבֵּי מַלְוֶה (אוֹת יג):

יז **וְהַלּוֹקֵחַ כו'**. פְּשִׁיטָא, לֹא צָרִיךְ בְּמוֹכֵר שֶׁדֵּהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ. גְּמָרָא. פֵּרֵשׁ ר"שׁ, מוּם גָּדוֹל שֶׁבָּהּ כו'. סָלְקָא דַּעְתֵּךְ אֲמֵינָא דַּהֲנָאָה דִּידֵיהּ הוּא כו', קָא מַשְׁמַע לָן כִּדְאָמְרֵי אֱינָשֵׁי זַבְנָתְ קְנֵיתָ, זְבִין אוֹבֵיד:

משנה ד

יח **אֲרוּסִין**. שְׁטָרֵי פְּסִיקְתָּא כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִנְךָ כָּךְ וְכָךְ כו'. גְּמָרָא:

יט **וְנִשּׂוּאִין**. כְּתֻבָּה:

כ **שְׁנֵיהֶם**. אֲבִי חָתָן וַאֲבִי כַלָּה. ר"שׁ:

כא **וְהֶחָתָן כו'**. שֶׁהֲרֵי הוּא קוֹנֶה וְגַם מַרְוִיחַ בְּקַבָּלַת נְדוּנְיַת הָאִשָּׁה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וּבַגְּמָרָא, פְּשִׁיטָא. לֹא צְרִיכָא דַּאֲפִלּוּ (הֶחָתָן) צוּרְבָא מִדְּרַבָּנָן דְּנִיחָא לֵיהּ לְחָמוּהּ לְקֵרוּבֵיהּ לְהַשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא שֶׁחָמִיו יִתֵּן כָּל הַשָּׂכָר. וְכָתַב נִמּוּקֵי יוֹסֵף, דְּמַתְנִיתִין כְּשֶׁכָּתְבוּ הַכֹּל בִּשְׁטָר אֶחָד, אֲבָל אִם כָּתְבוּ לְכָל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כָּל אֶחָד פּוֹרֵעַ שֶׁלּוֹ:

כב **וְהַמְקַבֵּל כו'**. פְּשִׁיטָא, לֹא צְרִיכָא בְּבוּרָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹבִירָהּ שָׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם, וְאֵין רֶוַח עַתָּה לַמְקַבֵּל:

כג **וּשְׁנֵיהֶם כו'**. בְּשִׁטְרֵי בֵּרוּרִין. ר"שׁ. וְכֵן נִרְאֶה בָּרַמְבַּ"ם דְּלֹא קָאֵי אַמַּעֲשֶׂה בֵּית דִּין:

כד **שְׁנֵיהֶם כו'**. שְׁנֵי הָעֵדִים כּוֹתְבִין שְׁנֵי שְׁטָרוֹת. ר"שׁ:

כה **לָזֶה כו'**. מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ לֹא נִיחָא לִי דְּתֶהֱוֵי זְכוּתְךָ גַּבֵּי זְכוּתִי, דְּדָמִית עָלַי כְּאַרְיֵא אַרְבָּא, שֶׁתְּחַפֵּשׂ כָּל עִלָּה בִּזְכוּתִי בִּרְאוֹתְךָ אוֹתוֹ כו'. גְּמָרָא. וְקָשֶׁה מַאי טַעֲמָא דְּרַבָּנָן. וְתֵרְצוּ

הַמְפָרְשִׁים כְּגוֹן שֶׁחֲבֵרוֹ אָמַר לוֹ יַעֲמֹד הַשְּׁטָר בְּיָדְךָ וּכְשֶׁאֶצְטָרֵךְ תַּרְאֶהוּ לִי. הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

כו **אָמַר לוֹ**. לַשְּׁלִישׁ. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

משנה ו

כז **בֵּית דִּין**. דְּאִי לָאו הָכִי אֵין עֵדוּתָן מוֹעֶלֶת לַעֲשׂוֹת שְׁטָר, דַּהֲוֵי מִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם. אֲבָל עַד מִפִּי עֵד לֹא הֲווּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב נְמוּקֵי יוֹסֵף, דְּעַל עִקַּר הַכְּתָב הֵם מְעִידִים וְלֹא עַל הַמָּנֶה, וְזוֹ עֵדוּת גְּמוּרָה, וְקִיּוּם גָּמוּר הוּא, וַהֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ הָעֵדוּת נִתְבָּרֵר לָנוּ שֶׁהָיָה לְפָלוֹנִי שְׁטַר מֶכֶר אוֹ שְׁטַר מַתָּנָה. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

כח **אִישׁ כּוֹ**'. כָּל זֶה כּוֹתְבִין הַמְקַיְּמִין. וְאַחַר כָּךְ כּוֹתְבִין אֶת שְׁמוֹתָן בַּסּוֹף. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט **שׁוֹמֵר**. וּמְשׁוּם כֵּן לֹא רָצוּ לְתַקֵּן דִּלְכְתֹּב פַּרְעוֹן בֵּינֵי שִׁטֵּי וְאִם נִמְצָא מְחַק שָׁם שֶׁיִּפְסֹל הַשְּׁטָר, מְשׁוּם דְּשׁוֹבֵר בְּעַלְמָא יְהֵא צָרִיךְ לְשׁוֹמְרוֹ כוּ'. רַמְבַּ"ן סִימָן ק':

ל דְּעֶבֶד לוֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה. גְּמָרָא. וְלָאו דַּוְקָא לוֹוֶה, אֶלָּא הוּא הַדִּין בְּכָל חוֹב, כְּמוֹ כְּתֻבָּה וְכֵן שִׁטְרֵי מִקַּח. תּוֹסָפוֹת:

משנה ז

לא רַשַּׁ"י מְפָרֵשׁ, אֱגוֹד, אֱקְנֶה. וְכֵן מְפָרֵשׁ הָרַ"ב בְּעַצְמוֹ סוֹף פֶּרֶק קַמָּא:

לב **וַעֲשֵׂם**. מִלְּשׁוֹן עִשּׂוּ דַּדֵּי בְתוּלֶיהָן (יְחֶזְקֵאל כג), שֶׁהוּא לְשׁוֹן מֵעוּךְ וּכְתִישָׁה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג וּלְאַבַּיֵי דְּכָל שְׁטָר כּוֹתְבִין לְלוֹוֶה בְּלֹא מַלְוֶה אֵין מוֹצִיאִין, שֶׁמָּא כָּתַב לִלְווֹת וְלֹא לָוָה, וּמוֹצִיאוֹ עַל הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר שֶׁהוּא לָוָה מִמֶּנּוּ. כִּדְאִיתָא נַמִּי בַּגְּמָרָא:

לד **נִמְצָא כּוֹ**'. לַלּוֹוֶה (שׁוֹבֵר. רַ"שׁ) שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן עָלַי פָּרוּעַ. גְּמָרָא:

לה אָדֹם כְּאַרְגָּמָן:

לו **כֹּהֵן**. וּצְרִיכִין הָעֵדִים לֵידַע אִם כֹּהֵן הוּא, הוֹאִיל וְכוֹתְבִין כֵּן כְּדֵי לְהַכִּירוֹ, אַף עַל גַּב דְּבָלְאוּ הָכִי אֵין מְדַקְדְּקִין עֲדֵי הַשְּׁטָר עַל זֶה, דְּלֹא מְסַהֲדֵי אֶלָּא עַל מָנֶה שֶׁבַּשְּׁטָר. תּוֹסָפוֹת:

לז **לְבָנוֹ**. מְצֻוֶּה בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ. רַ"שׁ:

לח **וְאֵינִי יוֹדֵעַ כּוֹ**'. וְהַלּוֹוֶה הֶאֱמִינַנִי וְלֹא הֶחְזַרְתִּי שְׁטָרוֹ וְאֵינִי רוֹצֶה לַעֲנֹשׁ. רַ"שׁ:

לט **עֶרֶב**. בְּהַהִיא הֲנָאָה דְּקָא מְהֵימַן לֵיהּ, גְּמַר וּמְשַׁעְבֵּד נַפְשֵׁיהּ. גְּמָרָא. וְעַיֵּן עוֹד:

מ וּלְעֵיל פֵּרֵשׁ עַד שֶׁיִּתְבַּע כּוֹ' וְאִם אֵין לוֹ אָז כּוֹ'. וְכֵן לְשׁוֹן הָרַ"שׁ. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְכָתַב הַמַּגִּיד וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְאִם תִּשְׁאַל מַה חִלּוּק בֵּין עֶרֶב לְזֶה שֶׁהִתְנָה כּוֹ', תְּשׁוּבָתְךָ שֶׁהֶעֱרֵב סָתָם

אֲפִלּוּ אֵין לַלֹּוֶה נְכָסִים יְדוּעִים יָכוֹל הֶעָרֵב לִדְחוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתְבַּע אֶת הַלֹּוֶה בְּדִין, וְאִם יִתְחַיֵּב לוֹ וְאֵין לוֹ אָז יִפָּרְעֶנּוּ הֶעָרֵב. וּכְשֶׁהִתְנָה מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה, אֵינוֹ יָכוֹל לִדְחוֹתוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לַלֹּוֶה נְכָסִים יְדוּעִים:

מא וְטַעְמָא כָּתַב הָרַ"שׁ, דְּתֵן לוֹ, מִסֹּר הַמָּמוֹן בְּיָדוֹ וַאֲנִי אֶפָּרְעֶנּוּ לְךָ, אֵין כָּאן לְשׁוֹן הַלְוָאָה, אֶלָּא שְׁלִיחוּתֵיהּ דְּהַאי דְּקָאָמַר תֵּן לוֹ, עֲבִיד הַמַּלְוֶה. רַ"שׁ:

מב **וְכֵן וְכוּ'**. כְּלוֹמַר כְּמוֹ שֶׁבְּהַאי פְּלֶגְתָּא מֵקֵל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עַל הֶעָרֵב שֶׁלֹּא יַפְסִיד, אַף בָּזֶה הָיָה מְתַקֵּן שֶׁלֹּא יַפְסִיד. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

מג כְּלַפֵּי דִּשְׁאָר עָרֵב נַמִּי אֵינוֹ חַיָּב לִפְרֹעַ אֶלָּא כְּשֶׁאֵין לַלֹּוֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל, כָּתַב כָּאן דַּאֲפִלּוּ אֵין לוֹ כוּ' פָּטוּר. אֲבָל לְעִנְיַן הַשְׁעְבּוּד אִפְּכָא מִסְתַּבְרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מד דְּטַב לְמֵיתַב טַן דּוּ. וּלְטוֹבָתָהּ נִתְכַּוֵּן וּלְמִצְוָה נִתְכַּוֵּן, שֶׁעַל יְדֵי הָעַרְבוּת יִתְרַצּוּ לְשַׁדֵּךְ, וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְפָרֵעַ הָעַרְבוּת. הַר"שׁ:

מה וְאֵיזֶהוּ קַבְּלָן. זֶה שֶׁאָמַר לָאִשָּׁה הִנָּשֵׂאי לָזֶה וַאֲנִי נוֹתֵן כְּתֻבָּה זוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ח

מו **בְּנֵי חוֹרִין**. דְּלֹא גּוֹבֶה מִמְּשֻׁעְבָּדִים אֶלָּא מִלְוָה הַכָּתוּב בִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֵדִים. דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי, שְׁטָר וְעֵדִים, מַפְקֵי לֵיהּ לְקָלָא, וְלָקוֹחוֹת הוּא דְּאַפְסִידוּ אַנַּפְשַׁיְהוּ שֶׁלֹּא חָקְרוּ בַּדָּבָר וְיָנִיחוּ בְּנֵי חוֹרִין לַמּוֹכֵר לִגְבוֹת מֵהֶם. רַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מז וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּקִנְיָן דַּוְקָא מַיְרֵי. וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִבְּנֵי חוֹרִין, דְּקִנְיָן דְּעָרֵב לֵית לֵיהּ קָלָא כְּמוֹ קִנְיָן דְּלוֶה. בֵּית יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מח **הַחוֹנֵק**. פֵּרוּשׁ שֶׁמַּחְזִיק בְּבַעַל חוֹבוֹ שֶׁיִּפָּרְעֵהוּ, וְעָבַר שִׁמְעוֹן וְאָמַר הַנִּיחֵהוּ וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ. הַגָּאוֹן. מַשְׁמַע דְּלֹאו חוֹנֵק מַמָּשׁ קָאָמַר. בֵּית יוֹסֵף:

מט **פָּטוּר**. בַּגְּמָרָא, חָלוּק הָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אַף בְּחוֹנֵק, וּבְקִנְיָן דַּוְקָא. וְאַף עַל גַּב דְּמִצְוָה קָעֲבֵד, לֹא דָּמֵי לְעָרֵב דִּכְתָבָה דַּאֲפִלּוּ בְּקִנְיָן לֹא מִשְׁתַּעְבֵּד. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם, דְּהָכָא מְשׁוּם צַעֲרָא דְּחַבְרֵיהּ שָׁחָנַק, גָּמַר וּמַקְנֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף: